

План мероприятий празднования "70-ой годовщины Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов"

8 мая

11:00 ч. - Возложение цветов у мемориальной доски Героя Советского Союза Н.П. Кудряшова (г.Нюрба);
13:30 ч. - Возложение символа Знамени Победы на здании администрации МР "Нюрбинский район" под девизом "Поклонимся великим тем годам..." (администрация МР "Нюрбинский район");
14:30 ч. - Парад с пл.Ленина до пл.Победы. Общественная акция-шествие добровольцев "Бессмертный полк" (по ул.Ст.Васильева);
15:00 ч. - Открытие площади Победы. Торжественное мероприятие "Слава павшим в боях за Родину!". Народное гуляние. Хорчуппа. (Площадь Победы);
16:30 ч. - Конкурс военно-патриотических песен "Буорах сыттаах ырыалар..." Смотр песни и строя. (Площадь Победы);
20:00 ч. - Осуохай (Площадь Победы);
22:00 ч. - Дискотека "Ностальжи" (Площадь Победы);
22:00 ч. - Всероссийская акция "Вахта памяти" "Свеча памяти". Фаер-шоу (Площадь Победы).

9 мая

10:30 ч. - Возложение венка памятнику Героя Советского Союза Н.Н.Чусовского. (Памятник Героя Советского Союза Н.Н.Чусовского);
11:00 ч. - Парад Победы (Площадь Ленина);
11:30 ч. - Торжественный митинг "Поклонимся великим тем годам". Театрализованное представление "Хара сурук". Концерт "Буойун эн албан ааккар". Акция "Добрые сердца" - "Солдатская кухня". (Площадь Ленина);
13:30 ч. - Соревнование среди школьников, организаций, предприятий и учреждений города Нюрба - легкоатлетическая эстафета на Кубок главы МО "Город Нюрба", посвященная 70-летию Победы в ВОВ (Площадь Ленина);
15:30 ч. - "Победа в наших сердцах!" - концерт воспитанников и преподавателей НДШИ. (Площадь Ленина);
16:30 ч. - "Великий май, Победный май!" - концерт поселений района. (Площадь Ленина);
19:00 ч. - "Мы гордимся Вами!" - концерт художественной самодеятельности г.Нюрба (Площадь Ленина);

20:00 ч. - Традиционный народный Осуохай. (Площадь Ленина);

22:00 ч. - Танцы под баян, дискотека Ностальжи. (Площадка администрации МР "Нюрбинский район");
24:00 ч. - Праздничный Салют. (Площадь Ленина);

10 мая

11:00 ч. - Торжественная линейка посвященная 105-летию со дня рождения Героя Советского Союза Н.Н.Чусовского. (МБОУ АСОШ);
12:00 ч. - Городской литературный конкурс, посвященный 70-летию Победы "Это главное слово Победа!" (Выставочный павильон);
12:00 ч. - Митинг, посвященный 105-летию Героя Советского Союза Н.Н.Чусовского (Сквер им.Героя Советского Союза Н.Н.Чусовского);
15:00 ч. - Викторина для школьников и молодежи "Помним, гордимся!" (Библиотеки г.Нюрба).

Об открытии пожароопасного сезона 2015 года

В связи с установлением устойчивых плюсовых температур, в целях повышения эффективности охраны лесов от пожаров, принятия оперативных мер по обнаружению и тушению лесных пожаров в пожароопасном сезоне 2015 года, в целях координации деятельности специализированных лесопожарных учреждений и по приказу ДЛЮ РС (Я) №97 от 30 апреля 2015 года, начало пожароопасного сезона считать открытым с 7 мая 2015 года по Нюрбинскому району.

Нюрбинское лесничество.

— Реклама —

Продано

1996 с., үчүгэй туруктаах, лебедкалах УАЗ-тент, Логосол М-7 мини-пилорама. **8-914-268-11-03, 8-914-234-98-55.**

Частный дом с усадьбой в с.Антоновка, электроотопление, рядом школа, детский магазин, можно в рассрочку. **8-914-109-56-72.**

За умеренную цену: аппарат для мойки машины, набор ключей САТА, компьютерный стол, фреза, шлифмашина ленточная. Все в отличном состоянии. **8-914-109-56-72.**

Лодочный мотор Вихрь-30 с электро-стартером, с рулевым, с запчастями. **8-914-293-21-23.**

Срочно а/м Ссанг Йонг Истана 2002 г.в., категория Д, 12 мест, цвет белый, багажник, лестница хром, один хозяин, в хорошем состоянии, цена 300 тыс. руб.; шифер б/у 200 руб./шт., плита электрическая Сельэнерго, пара 1500 руб., 6 шт., используют в гараже под авто или под печь; перфоратор Stern PH38MX Австрия б/у, недорого. **Обращаться: с.Антоновка, ул.Горького №32, тел. 3-33-68, 8-914-102-11-22.**

Крепкая, толстая распада из домашней теплицы: помидоры 7 сортов, перцы, баклажаны, цветы. **8-914-102-59-76.** Недостроенный 2-хэтажный дом в мкр. Западный, цена 25 тыс. руб. за 1 кв.м. Площадь жилого дома 221,96 кв.м., фундамент ж/бетонный, стены из бруса 200х200, площадь земельного участка 32,68 сот., каркас ограждения (забор) из металл. труб, земля ровная и сухая, собственность. **8-914-231-60-01.**

Частный б/у дом с встроеным гаражом в мкр.Западный. Земельный участок 10 сотых, ровная, огорожена, без линзы, площадь дома 96 кв.м., крыша подготовлена для мансардного 2-го этажа, субсидированное электроотопление, душевая кабинка, автоматические ворота, сан. узел, автоматика емкостью 1 куб.м. Цена 2800000 руб. **8-914-231-60-01, 8-962-735-50-04.**

Э/котел 9 кВт - 16000 руб., стеклопакет 1,5х1,5 - 10500 руб., стеклопакет с форточкой открываемый 1,2х1,5 - 10000 руб., полистирол 5 см. - 3000 руб., труба диам. 530 1 т. - 50000 руб., брус 18х18х4 - 12000 руб. **8-962-735-50-04.**

Гаражи с автоматическими воротами в центре, цена 480 тыс. руб., торг. **8-914-231-60-01.**

1-комнатная б/у квартира 34,7 кв.м. в новом деревянном доме в Убаяне. **Тел. 2-42-09, 8-914-267-92-70.**

А/м Тойота Лэнд Крузер Прадо 2000 г.в., бензин 2,7 л., за 700 тыс. руб., торг. **Тел. 2-46-60, 8-914-237-85-89.**

А/м Тойота Хайс 2001 г.в., г/п, двиг. 5L, механика, 4WD, багажник, лестница, цена 270 тыс. руб. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

А/м УАЗ-санитарка 2000 г.в., грязевые резины, усиленные бампера, багажник, лестница, для охоты и рыбалки, цена 200 тыс. руб. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

Кран Пионер на санях, стрела 6 м., для строительства 2-хэтажного дома. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

Юбки жен. Россия, р. 44-48, цена 1500 руб., куртка девичья нат. кожа, б/у, отличное состояние, р. 44-46, цена 2500 руб., пиджак жен. под кожу, цвет розовый, р. 48-52, цена 1500 руб., стенка темного цвета состоит из 2-х шкафов (для книг и посуды) б/у, отл. состояние, цена 15 тыс. руб. **8-924-364-99-87.**

Убайаанга, баанньык аттыгар турар 3 хостоох, уунан ититиллэр дьэизи (63 кв.м) атылыбыт. Хаһаайына суох туран, сылытытыгар-уотугар ботучу иэстээх. Ылыан бабалаах ол иэти төлөрүтэн докумуонун орогорго көмөлөһөн наада. Бурууһунан кэлин тутулуубут дьоһун дьэиз. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30**

Очень хорошая 2-комнатная б/у квартира в каменном доме, 58 кв.м., не требующая ремонта, солнечная сторона, 3 этаж, стеклопакеты, входная металлическая дверь в кв. Энергетик №75. Стоимость квартиры 2 млн. 800 тыс. руб. + полностью укомплектована красивой, качественной мебелью, бытовой техникой и всем остальным для проживания + рубленая баня, кладовка, большой огорог и две теплицы. Стоимость всего этого 500 тыс. руб. Реальному покупателю торг. **8-914-286-36-63.**

Уголки новые пластмассовые 40х40 2 шт. по 3 м., электролобзик Смоленск б/у недорого, новый маленький эл. кипятильник 0,5 кВт, новый большой эл. кипятильник 1,2 кВт, армированная новая плотная пленка 20,5 м.х2 м., новые 2 серые плотные шторы с рисунком розы ш. 2,66, дл. 2,83, новые 2 коричневые плотные шторы с рисунком Золотистый колос ш. 2,46, дл. 2,76, коричневое б/у покрывало с ободками на 2-хспальную кровать недорого, металлические б/у канистра 10 л., 2 шт. по 4 л. **8-914-286-36-63.**

1-комнатная б/у квартира с верандой в 4-квартирном доме, земельный участок в кв. Энергетик, рядом остановка, д/сад, магазин. **8-914-298-30-40, 8-924-362-74-67, 8-962-733-74-62.**

Нюрба к. киинигэр 3 хостоох квартира. **Тел. 3-41-53, 8-962-739-99-26.**

А/м ЗИЛ-131 (бортовой) ОТС, все работает, пробег 12 000 км., много запчастей, рассматриваются варианты. **8-924-769-61-02.**

1-комнатная квартира 112 серии в Якутске по ул.Ново-Карьерная (Сайсары), 3 этаж, 38 кв.м., 1998 г. постройки, лоджия, натяжные потолки, кладовка, возможна ипотека, рассрочка, цена 3 млн. 700 тыс. руб., возможен торг. **Все вопросы по WhatsApp 8-914-292-57-89.**

Тапталлаах уолбар, убайбытыгар, абаабытыгар Семенов Николай Николаевичка, кийиһиптэр, саҥаспытыгар Луизаба уонна оҕолоругар тапталлаах кырачаан уоллара

Ромчик

уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн туораабытынан улаханньк хомойон, хоргутан туран хомолтобутун биллэрэбит.

Эбэтэ, Семеновтар.

С.С. Сюльской аатынан оскуола дириэктэригэр Семенов Николай Николаевичка, кэргэнигэр Луиза Климентьевнаба, кыргыттарыгар, чугас дьонугар тапталлаах оҕолоро, ырааттара, сиэннэрэ

СЕМЕНОВ Рома

уһун ыарахан ыарыттан хомолтолоохтук күн сириттэн барбытынан дириг кутурбаммытын тирээбит, аһыгытын тэҥгэ үллэстэбит.

Сүлэ орто оскуолатын кэлэктиибэ.

С.С. Сюльской аатынан Сүлэ орто оскуолатын дириэктэригэр Семенов Николай Николаевичка уонна кини чугас дьонугар тапталлаах оҕолоро, ырааттара

СЕМЕНОВ Рома

ыарахан ыарыттан күн сириттэн барбытынан дириг кутурбаммытын тирээбит. **Н.Н. Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолатын кэлэктиибэ.**

Сүлэ оскуолатын дириэктэригэр Семенов Николай Николаевичка, кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас аймактарыгар кырачаан уоллара

СЕМЕНОВ Рома

уһуннук, ыараханньк ыалдан олохтон барбытынан кутурбаммытын тирээбит. **"Нюрба куорат" МТ дьаһалтата.**

Күндү саҥаспыт Альбина Романовнаба кырачаан сиэнэ, ырааппыт Николайта, кийиһипт Луизаба тапталлаах уоллара, кыргыттарга ырааттара

РОМА

оҕо сааһыгар уһуннук ыараханньк ыалдан олохтон барбытынан дириг кутурбаммытын тирээбит.

Нюрбаттан Семеновтар, Федотовтар.

Күндүтүк саныыр дьоммутугар Семенов Владимир Ивановичка, кини дьыэ кэргэнигэр сиэн ырааттара, Коляба уонна Луизаба тапталлаах кырачаан уоллара

РОМА

оҕо сааһыгар ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тирээбит.

Дорофеевтар.

Балтыбытыгар Семенова Луиза Климентьевнаба, күтүөпүтүгэр Семенов Николай Николаевичка, оҕолоругар, биригэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар, кыра оҕолоро

Рома

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кутурбаммытын тирээбит, аһыгытын тэҥгэ үллэстэбит.

Өгөддьөттөн эдьийдэригэр, Нюрбаттан, Күндээдэттэн Григорьевтар, Дьокуускайтан Ивановтар.

Нюрба улуунун үөрүсүн тэрилтэлэрин дириэктэригэр Сэбиэтэ С.С.Сюльской аатынан Сүлэ орто оскуолатын дириэктэргэ Семенов Николай Николаевичка, кини дьыэ кэргэнигэр уонна чугас дьонугар тапталлаах уоллара, ырааттара, сиэннэрэ

СЕМЕНОВ Рома

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тирээбит.

Биригэ үлээбит кэлиэгэбитигэр Семенов Николай Николаевичка, кини кэргэнигэр Луиза Климентьевнаба, биригэ төрөөбүттэригэр, бары аймактарыгар тапталлаах кыра оҕолоро, ырааттара, аймактара

Рома

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан бэйэбит дириг кутурбаммытын тирээбит.

Нюрба 2 №-дээх оскуолатын кэлэктиибэ, профкома, администрацията.

Социальной сулууспа бэтэрээннэрэ уонна "Нюрба улууһунаабы нэһилиэнньэ социальной көмүскэлигэр уонна үлэбэ управлениета" ГКУ кэлэктиибэ социальной сулууспа бэтэрээнэ Семенова Альбина Романовнаба, Сүлэ орто оскуолатын дириэктэргэ Семенов Николай Николаевичка, кини кэргэнигэр Семенова Луиза Климентьевнаба, оҕолоругар Розаба уонна Дашаба тапталлаах сиэнэ, оҕолоро, ырааттара, 2012 с. төрүөх

СЕМЕНОВ Роман Николаевич уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тирээбит. Бу сүҥкэн сүтүк уонна ынырык иэдээн. Хас биридии кини олобо сыана-ламмаат. Хас биридии кини дууһата өлбөт. Киниэхэ ийэ буора сымнаҕас буоллун... Эһигини кытта тэҥгэ аһыгытын үллэстэбит.

Социальной сулууспа бэтэрээннэрэ, нэһилиэнньэ социальной көмүскэлигэр уонна үлэбэ Нюрбатаабы управлениета.

Тапталлаах оҕобут, ырааппыт, убайбыт **ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович** бу дьыл ыам ыйын 5 күнүгэр эмискэ хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитин туһунан аймактарытыгар, оҕобут билэр дьонугар, табаарыстарыгар олус курутууан туран иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, эдьийэ, сиэн ыраатта, уола, саҥаһа, сиэн балта, Васильевтар, Афанасьевтар.

Нюрбачаан нэһилиэгин олохтоохторугар, "Сайдыы" летсад иитэччигэр Лидия Гаврильевнаба, Динараба, Валерий Гаврильевичка уонна кинилэр дьыэ кэргэттэригэр таптыыр уола, ырааттара, убайдара

ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович элэр сааһыгар хомолтолоохтук орто дойдуттан барбытынан хомолтобутун биллэрэбит.

Нюрбачаан нэһилиэгин олохтоохторугар, "Сайдыы" летсад иитэччигэр Лидия Гаврильевнаба, Динараба, Валерий Гаврильевичка уонна кинилэр дьыэ кэргэттэригэр таптыыр уола, ырааттара, убайдара

ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович элэр сааһыгар хомолтолоохтук орто дойдуттан барбытынан хомолтобутун биллэрэбит.

Нюрбачаан орто агро оскуолатыгар биригэ үлэлиир кэлиэгэбит Афанасьев Валерий Гаврильевичка ыраатта, ийэтигэр Лидия Гаврильевнаба тапталлаах уола, Динараба ыраатта

ВАСИЛЬЕВ Ганя хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитинэн дириг кутурбаммытын тирээбит.

Нюрбачаан оскуолатын кэлэктиибэ, профкома.

"Нюрба улууһунаабы нэһилиэнньэ социальной көмүскэлигэр уонна үлэбэ управлениета" ГКУ кэлэктиибэ социальной үлэтигэр Васильева Динара Викторовнаба, кини дьыэ кэргэнигэр уонна чугас дьонугар тапталлаах ырааттара

ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович эмискэ өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын уонна хомолтолурун тирээбит. Эһиэхэ, Эһиги чугас дьонутугар бу ыарахан кэмнэ эһиги төннүбэт сүтүккүт иһин аһыгытын тэҥгэ үллэстэбит.

Ыкса ыалбыт, чугастык саныыр истин дьүөгэбит, Нюрбачаан нэһилиэгин олохтооҕо, "Сайдыы" летсад иитэччигэр Васильева Лидия Гаврильевна таптыыр уола

Ганя соһумардык күн сириттэн күрэммитинэн дириг кутурбаммытын тирээбит. Аһыгытын тэҥгэ үллэстэбит.

Нюрбачаантан Елизавета, Валерий Тихоновтар, Надя, Денис, Ира, Сергей, Александр, Людмила, Виссарион Андреевтар.

Ыкса алтыһар ыалбыт Васильева Лидия Гаврильевнаба таптыыр собохто уола

Ганя олус соһуччу ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кутурбаммытын биллэрэбит.

Нюрбачаантан Акулина, Яков Андреевтар.

Күндүтүк саныыр ырааппыт, убайбыт, Нюрбачаан олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович эмискэ ыалдан олус хомолтолоохтук 29 сааһыгар олохтон туораабытынан ийэтигэр Лидия Гаврильевнаба, эдьийиңгэр Динара Викторовнаба, сиэн ырааттыгар Динараба, таайа Валерий Гаврильевич дьыэ кэргэнигэр, чугас дьоммутугар дириг кутурбаммытын тирээбит.

Нюрбачаантан саҥаһа, таайа Ивановтар, Нюрбаттан эдьийэ, күтүөтэ, ырааттара

Неустроевтар, Ивановтар, Дьокуускайтан убайдара Николай, Александр.

Нюрбачаан орто оскуолатыгар үөрэппит күндү оҕом, биригэ үөрэммит доһорбут **Гаврил ВАСИЛЬЕВ** хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитинэн ийэтигэр Лидия Гаврильевнаба, эдьийиңгэр Динараба дириг кутурбаммытын холбуубут. Аһыгытын тэҥгэ үллэстэбит.

Кыл. сал. Ирина Ивановна, табаарыстара, 2003 выпуск.

"Нюрба-АЛПРОСА" аһаҕас акционернай уопастыбаба биригэ үлэлиир сылдыбыт кэлиэгэбит

ВАСИЛЬЕВ Гаврил Викторович эдэр сааһыгар эмискэ олохтон туораабытынан ийэтигэр Лидия Гаврильевнаба уонна чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тирээбит.

"Нюрба-АЛПРОСА" ААУо кэлэктиибэ.

Биригэ үлэлиир кэлиэгэбитигэр Васильева Венера Иннокентьевнаба, Федорова Анжела Александровнаба уонна кинилэр дьыэ кэргэттэригэр тапталлаах эдьийдэрэ, Усуяана улуунун Казачье селиэнньэтин олохтооҕо

МИЛЮТИНА Светлана Петровна ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тирээбит.

"Нюрба-АЛПРОСА" аһаҕас акционернай уопастыба кэлэктиибэ.

Биригэ үлэлиир кэлиэгэбитигэр Иванова Екатерина Андреевнаба уонна кини дьыэ кэргэнигэр тапталлаах аҕалара

ГЕРАСИМОВ Андрей Степанович олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тирээбит.

"Нюрба-АЛПРОСА" аһаҕас акционернай уопастыба кэлэктиибэ.

Биригэ үлэлиир кэлиэгэбитигэр Андреева Мария Григорьевнаба күндү кэргэнэ

АНДРЕЕВ Владимир Алексеевич уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дириг кутурбаммын биллэрэбит.

Давыдова Е.В.

Нюрба 3 №-дээх орто оскуолатыгар биригэ үлэлиир кэлиэгэбит, физика учуутала

АНДРЕЕВ Владимир Алексеевич ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кини кэргэнигэр Мария Григорьевнаба, бары аймактарыгар дириг кутурбаммытын биллэрэбит.

Нюрба 2 №-дээх орто оскуолатын администрацията, профкома, биригэ үлэлиир кэлиэгэбит.

Күндүтүк саныыр оскуолаба биригэ үөрэммит доһорбут **АНДРЕЕВ Владимир Алексеевич** ыараханньк ыалдан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Мария Григорьевнаба, аймактарыгар дириг кутурбаммытын тирээбит, хомолтобутун холбуубут. Волода үтүө аатын дьыл-хонук суурайыа суоҕа. Кини сырдык мөссүөнэ өйбүтүгэр-саһабытыгар куруутун баар буолуоҕа.

Нюрба 1 №-дээх оскуолатын 1969 с. бүтэрбит 10 "а" кыл. выпускниктара.

Кылаабынай редактор
Дорофеева Л.К.

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна массабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 19.03.2012 с. регистрацияламмыта.

ПИ № ТУ 14-0240

Тэрийэн таһаарааччы:
Саха Республикатын "Нюрба улуунун "Нюрба" ("Огни Нюрбы") хаһыаттара" Автономнай тэрилтэ

Редакция, тэрийэн таһаарааччы, типография аадырыһа:

Нюрба к.
Ленин ул., 37.
Хаһыат сэрэдэбэ,
субуотага тахсар.

Телефоннара:

Редактор-директор - 2-33-32.
Компьютернай отдела - 2-32-65.

e-mail: redakcia06@mail.ru

Индекс: 54880

ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҠУН ХАҢЫАТА

НЬУРБА

12+

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

1945
2015

Кыайыы 70 сылынан! ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

Албан аат Кыайыыны ажалбыттарга!

АДИЯНОВ Григорий Прокопьевич

1925 с. сэтинни 16 к. Ленскэй улууһун Мухтуя сэлиэнньэтигэр төрөөбүтэ. 6 кылааһы үөрэнэн бүтэрбитэ. "Якутстрой" трест болуотунньугунан үлэлээбитэ. 1943 с. ыам ыйын 17 к. Дьокуускай к. военкоматынан ыңгырыллыбыта. Фашистскэй Германияны уонна империалистическай Японияны кытта сэрии кыттыылааба. 3-с Белорусская фронт 135 саппаас стрелковой полкатын рядовойа, 1034 стрелковой полкатын стрелога, таанканы утарар саа бронейышга. Хайлары штурмалааһынга кыттыбыта. 1945 с. атырдьах ыйыгар бааһырбыта уонна контузияламмыта. 1946 с. ахсынны 7 к. демобилизацияламмыта.

Сэрии кэнниттэн киномеханигынан, киинэ маастарынан, суоппарынан үлэлээбитэ. Аҕа дойдуга сэриитин 1 истиэпэннээх, Албан аат 3-с истиэпэннээх уордьаннарынан, "Германияны кыайыы иһин", "Японияны кыайыы иһин" мэтээллэринэн наҕараадаламмыта. Оройуон бочуотун Кинигэтигэр 1985 с. киллэриллибитэ.

ЕФРЕМОВ Илья Гаврильевич

1923 с. бэс ыйын 2 к. 1-кы Бордон нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1956 сылтан ССКП чилиэнэ. Орто анал үөрэхтээх. "Победа" холкуос чилиэнэ. Сельсовет сэкирэтээринэн, райфо налоговой агентынан үлэлээбитэ.

1944 с. бэс ыйын 26 к. Ньурбатааҕы военкоматынан ыңгырыллыбыта. Империалистическай Японияны кытта сэрии кыттыылааба. Забайкальскэй фронт 103-с зенитнэй дивизиятын 1588-с зенитнэй-артиллерийскэй полкатын ефрейтора. Стрелок. 1947 с. муус устар 21 к. демобилизацияламмыта. Дойдугар төннөн кэлэн партийнай-сэбиэскэй, профсоюзнай уонна хаһаайыстыбаннай үлэлэргэ үлэлээбитэ. Аҕа дойдуга Улуу сэриитин 2-с истиэпэннээх уордьанынан, "Германияны кыайыы иһин", "Японияны кыайыы иһин" мэтээллэринэн наҕараадаламмыта. Сельсовет депутатынан талыллыбыта.

Кыайыы күнэ

Аҕам кыргыз толоонуттан
Тыһыннаах ордубатах буоллун?
Ханна эрэ кыраман ыраах
Кини уңуоҕа хаалбыт буоллун?

Оччоҕо мин олох даҕаны
Төрөөбөтөх буолдум эбит.
Ойор күнтэн ончу даҕаны
Матан хаалыах эбиһин.

Ууга түһэн, уокка саллан,
Улуу Кыайыыны уһансан
Аҕам алаһар төннүбүтэ,
Ийэбин кууһан, үөрдүбүтэ.

Онон эрэ Кыайыы күнэ
Мин олохпор киирбитэ,
Көңүлү туйгар сүрэхпэр
Күн сырала инмитэ.

Клара ВАСИЛЬЕВА.

Кыайыы күнэ

Кыайыы күнэ диэн биһиэхэ,
Ийэ дойдубут көңүлэ,
Дьоллоох олохтут онкула
Кэлэр кэммит кэрэһитэ

Кыайыы күнэ диэн биһиэхэ,
Ытык иэспит өспөт кутаата,
Өлбөт сүппэт өйдөбүлэ,
Сырдык иэйиһи биһиэхэ

Кыайыы күнэ диэн биһиэхэ
Эһэм, эбэм үөрүүлэрэ
Ийэм, аҕам олохторо,
Инники олоххо эрэллэрэ

Кыайыы күнэ диэн биһиэхэ
Дойдубут урдукчу чыпчаала
Хара санааны кыайыыта
Дьонун олохтут былааба.

Сергей ЕГОРОВ,
Маалыкайдааҕы "Аартык"
литературнай түмсүү
кыттыылааба.

Кыайыы өрөгөйө

Аҕа Дойду улуу сэриитигэр,
Аҕаларбыт, эһэлэрбит,
Алаас-алаас аайыттан
Бэбиэскэ тутаннар,
Сэриигэ туруммуттара.
Хорсун-хоодуот уолаттарбыт,
Хорсундук сэриилэспиттэрэ.
Сэриһи ыар сылларын
Кинилэр эттэринэн-
хааннарынан билбиттэрэ.

Ылар содуллаах,
Ылархан сылар аастыттар.
Ньэмэстэри уруссалаан,
Кыайыы үрдүк өрөгөйүн
билбиттэрэ.

Кэлэр ыччакка,
Эйэлээх олоҕу
бэлэхтээбиттэрэ,
Ол иһин биһиги, кинилэринэн
киэн туттабыт,
Кинилэри өрүү саныы
сылдыабыт.

Римма ДОНСКАЯ.

ДМИТРИЕВ Григорий Андреевич

1925 с. ыам ыйын 28 к. Бэстээх нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 5 кылаас үөрэхтээх. "Куйбышев аатынан" уонна "III пятилетка" холкуостар чилиэннэрэ. 1945 с. бэс ыйын 9 к. Ньурбатааҕы военкоматынан ыңгырыллыбыта. Империалистическай Японияны кытта сэрии кыттыылааба. Забайкальскэй фронт 67-саппаас стрелковой полкатын, 41-с саппаас стрелковой полкатын рядовойа, стрелок, автоматчик. Сэрии кэнниттэн армияҕа салгыы сулууспалаабыта.

1951 с. ыам ыйын 10 к. демобилизацияламмыта. Дойдугар эргиллэн арыы собуотун маастарынан, линейнэй суол маастарынан, завхонунан үлэлээбитэ. "Японияны кыайыы иһин" мэтээлинэн наҕараадаламмыта.

ВАСИЛЬЕВ Павел Михайлович

Хорулаҕа төрөөбүт. 1942 с. Дьокуускайга ФЗО-за үөрэммит. Онно үөрэнэ-үөрэнэ "Якутстрой" трескэ болуотунньуктаабыт. 1943 с. сааһыгар армияҕа ыңгырыллыбыта.

Читинскэй уобаласка 111 мотопехотаҕа стрелок-салаат буолан, бириэсээгэ биэрбитэ. Доруубуйата мөлтөөн төннөн кэлбитэ. Дойдугар холхуоска үлэлээбитэ. 1950 с. электромонтердаабыта. 1952-1980 сс. суоппардаабыта. "1941-1945 сс. Аҕа дойдуга сэриитигэр килбиэннээх үлэтин иһин" мэтээлинэн наҕараадаламмыта.

Улуус уонна Хорула нэһилиэгин бочуоттаах гражданина.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

- Кыайыы 70 сыла -

Ытыктабыллаах**Саха сирин олохтоохторо!**

Саха Өрөспүүбүлүкэтүн Ил Түмэнин аатыттан Энигини Күөх Маай уонна Улуу Кыайыны күннэринэн истинник эбэрдэлиибин!

Биһиги норуоттук, Бүтүн аан дойдуну дьонно-сэргэтэ Улуу Кыайыны 70 сылын бэлэтиир. Киһи-аймах сигилистикээр хара мэн буолбут фашизм идеологиятын урусхаллааһын аан дойдуга омуктар тэҥ бырааптаныйыларыгар, норуоттар икки ардыларыгар сирдээх сыһанан олохсуйуугар тулхадыйбат олугу уурбута. Тэҥ быраап, көҥүл уонна эйэлээх сыһанан, киһи-аймах буттүүлү биһир дьылбаалааһын билини уонна ылыныы сылан сүл бөбөгөөтүн иһэрин туһугар норуот бастыҥ өйө дьулуһар.

Аан дойдуну атыһахтаах уу курдук аймаабыт Иккис Аан дойдуну сэриитигэр уонна Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ биһиги норуоттук Советскай Союз бары норуоттары кытта биһирэ Кыайыны уһансыбыта. Саха салаата Берлини ылсыбыта, милитаристскай Японияны үлүгүрүтүспүтэ, Европа, Азия дойдуларын өстөөхтөн босхолостута, сэриитигэр быһытынан хорсунун, тулуурун, кыайыыга булгуруйбат дьулуруун көрдөрбүтэ, албан ааттаммыта. Биһиги норуоттук хорсун сэриитигэр, тыылга Кыайыны туһугар күүрээниэх үлэбэ туруммут, ыар кэмнэри туораабыт аҕа көлүнэ дьонун умнубат, кэриэстиир, кинилэр үтүө ааттарын үйэтитэрэ дьулуһар.

Күндү биһир дойдулаахтарым! Ыам ыйын сылааһынан илгийэр сааскы кэмнэрэ биһирэ, уһун кыһыннаах, тыйыс айылгалаах дьонго - ордук күүтүүдээхтэр, уратылар. Айылга уһуктар, көтөр кынаттаах эриилэр, олоххо тардыһар эр барыта тыллар сиилигири күүрээниэх кэмнэрэ Энигэ барыгытыгар, хас биһирдигитигэр үөрүүнү, ситиһини, дьоллоох эр түгүннэр тосхойдуннар. Сайдан, чэчи-рээ, кыабыран иһиг! Төрөөбүт Сахабыт сирин, дойдубут инникитин туһугар олохтук, үлэбит үтүө алгыстаах буоллун! Дьоллоохтук, этэнгэ олохтук!

Саха Өрөспүүбүлүкэтүн Ил Түмэнин Бэрэссэдээтэлэ
А.Н. ЖИРКОВ.

Күндү биһир дойдулаахтарым!

Энигини үлэ, эйэ, саас уонна Кыайыны 70 сыллаах өрөгөйдөөх бырааһынныктарынан итиитик-истинник эбэрдэлиибин!

Саха дьонугар уһун тымныы кыһын кэнниттэн саас кэлиһтэ, айылга уһуктуута ханан баҕарар күүтүүдээх буолар. 1945 снл ыам ыйа барыбытыгар, ордук биһиги аҕа көлүнэ дьоммутугар биһир саамай кэрэ, үтүө, чабылхай күн буолбута саарбага суох.

Быйыл Улуу Кыайыны 70 сылын көрсөр кэммитигэр уот сэриигэ, үлэ фронтугар кыттыбыт ветераннарбыт ахсаана сылтаа аҕыһаан иһэр хомотор. Билинги аан дойдуга буолар быһыы-майгы кэмигэр эдэр көлүнэ өссө төгүл өйдөөх тустаах, хайдахтаах курдук биһиги эһэлэрбит, аҕаларбыт олохторун харыстаабакка инники көлүнэ дьоллоох олоххо олохторун туһугар фашизм кыайытыгар.

Баҕарыам этэ барыгытыгар кытаанах доруобуйаны, үлэбитигэр ситиһини, инникигэ эрли!

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

Саха Өрөспүүбүлүкэтүн бар дьонун дьокутаата
Владимир Михайлович ПРОКОПЬЕВ.

Ытыктабыллаах сэрии уонна тыыл бэтэрээннэрэ, күндү биһир дойдулаахтарым!

Энигини Саха Өрөспүүбүлүкэтүн Ил Түмэнин уонна тус бэйэм ааптыттан сырдык уонна үөрүүдээх бырааһынныгынан - Улуу Кыайыны 70 сыллаах үбүлүйдээх күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибин!

Кыргыс толоонугар өстөөхтөн чаҕыйбакка хорсундук сэриилэһэн, тыылга кимтэн да хаалсыбыкка хотулаахтык үлэлээн Улуу Кыайыны уһансыбыктыгар, билигин үүнэр-сайдар эдэр көлүнэбэ кэс тылгытын тиздэнгит, куруук дьон-сэргэ ортоугар сылдыаргытыгар дириг махталбытын тиздэбит!

Ньурба сириттэн барыта 2653 ыччат Ийэ дойдуну көмүскүү уоттаах сэриигэ ыңгырыллыбыта, олортон 1501-рэ тыыннаах эргилибитэ, 1152-тэ сэрии толоонугар геройдуу охтубута. Бүгүн биһиги биһир дойдулаах бэтэрээннэрибиз Адянов Григорий Прокопевич, Андреев Владимир Ильич, Васильев Петр Егорович, Данилов Афанасий Антонович,

Данилов Николай Иванович, Дмитриев Григорий Андреевич, Ефремов Илья Гаврильевич, Чусовской Михаил Николаевич, Яковлев Иван Федорович ааттарын киэн тутта ааттыбыт. Норуокут иннигэр үтүөбүт сэрии кэмин бары ыарахаттарын туорааһынынан, кыайыны аҕалыһын эр мунгурдамматаҕа, айымнылаах үлэбитинэн сэрииттэн айгыраабыт дойдубутун чөлүгэр түһэрбиккит, сайдыы суолугар салайбыккыт.

Эниги эдэр сааскытыттан куруутун олох инники кирбиһитигэр сылдыаргыт, муударай уопуккут төрөөбүт улуусун олохун таһыма уонна культуура салгыы сайдарыгар кэлэр көлүнэлэргэ холобур буола туруоҕа диэн эрэнэбит.

Ыам ыйын бу сырдык, кэрэ күнэ үйэлэртэн үйэлэргэ биһиги норуоттук биһирэ тумсуутун уонна патриотическай өрө көтөбүлүүтүн бэлэтиэ буола туруохтун!

Саха Өрөспүүбүлүкэтүн бар дьонун дьокутаата
А.А. ГРИГОРЬЕВА.

Уважаемые ветераны!

От имени администрации муниципального района "Нюрбинский район" и Нюрбинского районного Совета депутатов поздравляем вас с 70-летним юбилеем Великой Победы и выражаем искреннюю благодарность за ваш подвиг, за мирное голубое небо!

Мы гордимся и преклоняемся перед вами, поколение победителей! День Победы - это символ героизма, несгибаемой стойкости и несокрушимости духа нашего народа! Победа ковалась на передовой и в тылу, добывалась в партизанских отрядах и в подполье, её приближали мужество и стойкость наших воинов-якутян, самоотверженный труд на заводах и фабриках, на колхозных полях всех тружеников тыла.

Мы гордимся вами, поколением победителей, не только за Великую Победу в Отечественной войне 1941-1945 годов, но и за ваш трудовой подвиг в послевоенные годы в восстановлении в рекордно короткие сроки разрушенного войной народного хозяйства! Ваше мужество и упорный труд открыли новый славный этап в истории нашей родины. Это вы, поколение победителей, обеспечили экономический прорыв страны в 1950-1960 годах, создали надежный ядерный оборонный щит России, первыми дали старт советскому человеку в космос, внесли бесценный вклад в науку и культуру мировой цивилизации!

Вашему поколению выпали величайшие испытания - разрушительная война, голод и холод, горечь потерь, но вы сумели поднять страну из руин, сделать ее одной из великих держав мира! И сегодня ваш великий, бесмертный подвиг станет ярким примером патриотизма, силы духа, самоотверженности, мужества и стойкости для молодого поколения, которое достойно продолжит традиции отцов и дедов, приложит все силы для приумножения богатства родной земли!

Уважаемые ветераны! Желаем вам крепкого здоровья, мира, добра и благополучия! С праздником Победы!

Б.Н. ПОПОВ, глава МР "Нюрбинский район".
С.И. ЕВСЕЕВ, председатель Нюрбинского районного Совета.

Ытыктабыллаах сэрии, тыыл бэтэрээннэрэ уонна сэрии сылларын оҕолоро!

Энигини Улуу Кыайыны 70 сыллаах өрөгөйдөөх үбүлүйдүнэн биһир дойдулаахтаргыт сүһүөхтээх бэйэбит сүүрүйдүн, хоолдуктаах бэйэбит хонкуйан туран эбэрдэлиибит. Улуу Кыайыны уһансыбыт албан ааттаах буйууннарбытыгар уонна тыыл бэтэрээннэригэр махтал бастыҥын, эбэрдэ эйэбэтин тиздэбит.

Эниги билигин даҕаны дьыэ кэргэннитигэр эрэллээх эркин, бөҕө тирэх, сырдатар суолдубут буолангыт бүгүнтүгү түбүктэри үмүрүтүһэбит. Биһиги саргылаах сарсынныгыт туһугар эдэричи эрчимнээх, салгыбат сындааһыннаах, уостубат тэтимнээх үлэбитинэн биһиги мэлдьи киэн туттабыт!

Кыйы күнүн айхаллыабын,
Өрөгөй күнүн өрө тутуобун,
Дьоллоох ологу салгыабын,
Саргылаах үйэни салайсыабын!

А.М. ИННОКЕНТЬЕВ, "Ньурба куорат" МТ баһылыга,
И.Г. ГУЛЯЕВА, "Ньурба куорат" МТ депутаттарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

Уважаемые ветераны Великой Отечественной войны и труженики тыла!

От имени Совета ветеранов Нюрбинского улуса искренне поздравляю вас, участников Великой Отечественной войны 1941-1945 г.г. и труженников тыла, со знаменательным событием в жизни Великой страны - 70-летним юбилеем Великой Победы! Пройденный вами ратный путь неразрывно связан с героической историей нашей славной Родины. Именно вы ковали победу над фашистскими захватчиками, одни сражались на поле боя, преодолевая смертельную опасность от пуль, снарядов и бомб, и в тылу невероятными усилиями обеспечивали лозунг "Все для фронта, все для победы". Уроки Великой Отечественной войны учат нас сплоченности и единению в борьбе с современными угрозами.

Это наш долг перед памятью героев-победителей. Наша задача воспитывать у подрастающей молодежи лучшие традиции старшего поколения: силу, мужество, отвагу, героизм, любовь к Родине. От всей души желаю вам, дорогие ветераны, участники Великой Отечественной войны и труженики тыла, крепкого здоровья, благополучия, теплоты души, мирного неба и светлых счастливых дней в жизни!

К.В. ФЕДОРОВ,
председатель Совета ветеранов Нюрбинского улуса.

Ытыктабыллаах 1941-1945 с. Аҕа дойдуну сэриитин кыттыылаахтара, ытыктабыллаах тыыл, үлэ бэтэрээннэрэ!

Улуу Кыайыны 70 сыллаах өрөгөйдөөх үбүлүйдүнэн социальнай харалта Управлениетын аатыттан итиитик-истинник эбэрдэлиибин!

Улуу Кыайыны аҕалыт, кырыктаах кыргыһыны кыайыт сэрии кыттыылаахтарыгар, сэрии ыар кэмигэр ыарахан үлэни сүкпүт тыыл бэтэрээннэригэр, эйэлээх-дьоллоох кэми бэлэтээбиттиригэр, инники көлүнэ туһугар олохторун уурбут тык дьоммутугар мунгура суох махталбытын, сүүрүйдүбүтүн тиздэбит!

Баҕарыам кытаанах доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу!

Социальной харалта Управлениетын салайааччыта
А.М. УЛАРОВА.

Убаастабыллаах күндү сэрии уонна тыыл ветераннара!

"Саха Өрөспүүбүлүкэтээҕи олохтор дьыэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыбатын" государственнай унитарнай тэрилтэ "Коммунальосбыт" филиалын аатыттан улуу Кыайыны 70 сыллаах өрөгөйдөөх күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибин!

Аҕа дойдуну Улуу сэриигэ дойдуну историятыгар биһир саамай кырыктаах, элбэх хаан тохтуулаах сэриинэн биллэр. Элбэх салаат төрөөбүт дойдунугар эргилилбэтэҕэ. Оттон сэрии толоонуттан тыһынаах ордон кэлбит буйуттар эйэлээх олоху тутууга үлүмнэһэ үлэлээн барбытара. Кыргыһы толоонугар уонна тыылга хаалбыттар, сэрии тустаах сылларын эжитинэн-хаангытын билэн кыайыны уһансыбыттарга, эһиэхэ сүүрүйдүбүт, махтанабыт.

Өрүү эһиэхэ сылаас эрэ сьдыаайдын, мэлдьи итии эрэ илгийдин! Эһиэхэ, бар дьонугутгар дьолу-саргыны, кытаанах доруобуйаны, туох баар сир үрдүгэр баар үтүөнү, кэрэни, сырдыгы, чугас дьонугут итии сыһыанынан уугуттанан өссө да өр сылларга олохторугутгар баҕарыбыт. Уруй буоллун хоодуот салааттарга, үйэлэр тухары айхал буоллун эһиги үтүө ааккыт. Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

Убаастабылы кытта "Коммунальосбыт"
филиалын директора И.А. СУЗДАЛОВ.

Дорогие ветераны!

От всей души поздравляю всех ветеранов войны и тыла Нюрбинского района с 70-летием Великой Победы! Большое спасибо за ваш великий подвиг! Ваш беспримерный ратный и трудовой подвиг и память о тех, кто погиб защищая нашу Родину, никогда не сотрутся в памяти поколений.

Счастья, здоровья, долгих лет жизни вам, дорогие ветераны, и низкий поклон. Желаю вам и вашему семьею чистого и мирного неба над головой!

С глубоким уважением член Общественной палаты РС(Я),
руководитель Ресурсного центра
Целевого Фонда будущих поколений РС(Я)
Н.П. ФОМИН.

Кыайыны Знамятын туһунан

Планета үрдүнэн бары эйбэ дьулуһар аан дойдуну олохтообор 1941 снл бэс ыйын 22 күнэ уонна 1945 снл ыам ыйын 9 күнэ үйэлэргэ сүппэт история кэрийдигэр кирибит даталарынан буолаллар. Бастакыта - фашистскай халабырдыттар аан дойдуну иккис сэриитин төлө тарпыт күннэрэ. Бу сэриигэ, өскөтүн аан дойдут бастакы сэриитигэр 36 дойдуну, 1 млрд. 50 мөл. киһи хабыллыбыт буоллабына, аан дойдуну иккис сэриитигэр 61 дойдуттан 1 млрд. 700 мөл. киһи кыттыбыта. Бу планета дьонун 80 бырыһыана буолар.

Отгон иккис дата, киһи-аймах немецкэй оккупаннары бүтэһиктээхтик хам баттаабыт бэлиитигэр Кыайыны Знамята Берлин рейхстагин үрдүгэр күлүбүрүү тэлээрэн, аан дойдуну сырдыгы, эйэни сьдыаайыт күнүнэн аабыллар. Аҕа дойдуну иккис сэриитин туһунан элбэхтэ кэпсээнэ, сурулунна.

Мин, бу кылгас ахтыбар Кыайыны Знамята хайдах дьылбалаах Берлин рейхстагин, Гитлер арбаһын үрдүгэр кытара тэлээрбитин туһунан ахтан ааһыахпын баҕарарым. Берлини штурмалааһыны муус устар 29 күнүн түүнүттэн I, II Белорусскай уонна Украинскай фронтар дивизияларын састааптара сабылаабыттар. Фашист бэйэтин арбаһын туох баар бүтэһиктээх күүһүнэн көмүскэммитэ. Ол

курдук, хас I биэрэстэ аайы 200 артиллерийскай орудияны, фронт 400 километрдаах линиятын устатын тухары дымовой шашканы, 250 танканы, 3 тыһ. артиллерияны, 337 тыһ. киһилээх гарнизону эбии туруорбута. Саамай улахан күүстээх бөбөгөтүүнэн төгүрүччү өттүнэн миналаммыт Зееловскай үрдэл буолбута. Маршал Г.К. Жуков бирикээһинэн бу бөбөгөтүүнү ыларга I-кы, 2-ис гвардейскай танковой армиялар кирибиттэрэ, кинилэр көмөлөрүнэн муус устар 16 күнүттэн сабалаан, 3 күннээх элбэх сүтүктээх кирисии түмүгүнэн бөбөгөтүүнү урусхалаан, сэрии салгыы Гитлер бункерыгар сыбарыйбыта.

Бу ааттаммыт Зееловскай үрдэли ылааһынга биниги уолбут - батальон командира Н. Чусовской Советскай Союз Геройун үрдүк аатын ылбыта. Үөнээ этиллибитин курдук, I-кы Украинскай фронт (командующий маршал И.С.Конева) танковой армията уонна I, 2 Белорусскай фронт армията Берлини төгүрүйдүн, фашист бэринэригэр тийибитэ. Муус устар ый 30 күнүгэр Гитлер аан дойдуну танаарыт ыар буруйугар ыттыы ытын кытта

ытынан өлбүтэ. Ыам ыйын 8 күнүгэр Советскай Союзтан - маршал Г.К. Жуков, Великобританиятан - авиация маршала Теддер, Америкаттан генерал Делатер кыттыылаах бүтэһиктээх уонна булгуччулаах дуоҕабар илии баттанан фашистскай Германия капитуляцияламмыта. Ыам ыйын 9-17 күннэригэр барыта 1 млн. 390 тыһ. 978 ньэмээс салаата, офицера, 101 генералыгар билиэн ылыллыбыттар. Манна биһиги оройуон биһир хорсун буйуона Ф.Донской рейхстаг колоннатыгар "Биһиги Саха сириттэн" диэн сурук хааларбыта.

Верховнай байыаннай Сэбиэт Берлини ылыгы 9 штурмовой знамяны киллэрбитэ. Олортон 3 ударнай I Белорусскай фронт Идрицкай полкатын 5 ньэмэрдээх кыһыл знамята Кыайыны Знамята буолан рейхстаг үрдүгэр күлүбүрээбитэ.

Кыайыны Знамятын коммунист, лейтенант Алексей Берест, комсомолец, рядовой Михаил Егоров, рядовой Мелитон Кантария 1945 снл ыам ыйын I күнүгэр сарсарда 3 чааска анныбыттар. Билигин бу знамя Москва куоракка Байыаннай күүстэр музей-

дарыгар үйэ саас тухары харала сытар.

Бу аан дойдуну иккис сэриитигэр уһулччу геройдуу быһыыларын, сатабылларын иһин хас да улуу байыаннай салайааччылар, маршаллар - олох истэригэр И.В. Сталин, Г.К. Жуков, И.С. Конева, А.М. Василевскай, К.К. Рокосовскай, К.А. Мерешков, уо.д.а. - барыта 17 киһи Кыайыны Уордьанынан наҕараадалаабыттар. Бу уордьаны Америкаттан Эйзенхауэр, Англия фельдмаршала Монтгомери, Румыния хоруола Михай 1, Югославия кини кэмтитэтин сэкирэтээрэ Броз Тито ылыттарта уонна кэлин аан дойдуну эйэни бөбөгөтүүгэ сүнгкэн кылаатын, "Малая Земля" историческай айымнытын иһин Л.И. Брежневкэ биэрбиттэрэ. Ол гынан баран бу наҕараада 1989 сыллаахха Горбачев ыйааһынан уһуллубута.

Фашизм аан дойдуну үрдүнэн букатын наахтык эстибитэ 70 сыла ааста да, бүгүн кини алдытылаах идеологиятын төннөрө сатааччылар Европа сорох государстволарын, Арбаа Украина салайааччыларын өттүттэн көстөн ааһар.

В.Г. СЕМЕНОВ,
Ньурба компартиятын райкомун
2 сэкирэтээрэ.

ПРОГРАММА ТВ 11 - 15 МАЯ

Понедельник, 11 мая

ПЕРВЫЙ

05.40, 06.10 В наше время 12+
06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.40
Х/ф "Укрошение строптивой" 12+
08.15 Играй, гармонь любимая! 12+
09.00 Умницы и умники 12+ 09.45
Слово пастыря 12+ 10.15 Смак 12+
10.55 Жанна Прохоренко. "Оставляю
вам свою любовь" 12+ 12.10 Горько!
16+ 13.00 Теория заговора 16+ 13.55
Т/с "Личные обстоятельства" 16+ 17.45
Вечерние новости 18.00 Точь-в-точь
16+ 21.00 Время 22.30 Д/ф "Донбасс
в огне" 12+ 23.30 Х/ф "Люди Икс" 16+
01.55 Х/ф "Мальчишки из календаря"
16+ 03.35 Модный приговор 12+

РОССИЯ1

05.40 Х/ф "Заблудший" 12+ 07.20 Вся
Россия 12+ 07.35 Сам себе режиссер
12+ 08.25 Смехопанорама 12+ 08.55
Утренняя почта 12+ 09.35 Сто к одно-
му 12+ 10.20, 14.30 Вести-Москва
11.00, 14.00, 20.00 Вести 12+ 11.30,
14.40 Х/ф "Любимые женщины Каза-
новы" 12+ 16.05 Х/ф "Бариста" 12+
20.35 Т/с "Цветок папоротника" 12+
22.25 Х/ф "Муж на час" 12+

НБК САХА

07:00 "Мое блокадное детство" док.
фильм 12+ 07:30 Дойдум дьоно ("Хо-
тун Булуу" ТВ) 6+ 08:00 Дойдум дьоно
("Дьукээбил" ТВ) 6+ 08:30 "И помнит
мир спасенный..." К 70-летию Великой
Победы 12+ 10:45 ыраах-чугас
аймахтарбыт ("Боробот" ТВ) 6+ 11:30
"Алсиб трасса элбэт-сүппэт эйдэбу-
лэ" ("Муома" ТВ) 6+ 12:00 "Нам улууһа
сэрии сыларьгар" ("Нам" ТВ) 6+
12:30 "Поем Тойук о Великой Побе-
де..." К 70-летию Великой Победы 12+
17:30 Кыайыи иһин туруулаһан ("Амма"
ТВ) 6+ 18:00 "Ытык Ийэ" Улуу Кыайыи
70 сылыгар 6+ 19:30 "Мин Сунтаартан
сэригэр барбытым" ("Сунтаар" ТВ) 12+
20:00 Автографы Победы 12+ 20:30
Улуу Кыайыи 70 сылыгар 6+ 21:00
Sakha-card 6+ 21:15 "Две судьбы
Севастопольской весны" 6+ 21:45 Атах
тэлсэн олорон 6+ 22:15 Кэнсиэр 12+

ПЯТЫЙ

06.30 Мультфильмы 0+ 09.00 Сейчас
09.10, 10.05, 11.05, 12.05, 13.00,
14.00, 14.55, 15.55, 18.30, 19.35,
20.35, 21.35 Т/с "Сын отца народов"
16+ 17.00 Главное 22.40 Х/ф "Белый
тигр" 16+ 00.45 Х/ф "Перехват" 16+
02.25, 03.25, 04.10 Т/с "Агентство
специальных расследований" 16+

КУЛЬТУРА

06.00 Евроньюс 12+ 09.00 Обыкно-
венный концерт 12+ 09.35, 22.30 Х/ф
"А если это любовь?" 12+ 11.15 При-
личный домик 12+ 11.40 Большая се-
мья 12+ 12.35 Д/ф "Обезьяний остров
в Карибском море" 12+ 13.30 Гении и
злодеи 12+ 13.55 Искатели 12+ 14.40
Острова 12+ 15.20 Концерт "Пере-
делкино-2015" 12+ 16.55 Д/ф "Алек-
сандр Белаянский" 12+ 17.35 Х/ф
"Июльский дождь" 12+ 19.20 Х/ф "Се-
ренада солнечной Долины" 12+ 20.55
Гала-концерт фестивалю "BBC Proms"
12+ 00.10 М/ф "История одного прес-
тупления" 12+ 00.40 Балет И.Стра-
винского "Жар птица" 12+ 01.35 Д/ф
"Древний портовый город Хойан" 12+

КАРУСЕЛЬ

04.00 Прыг-Скок Команда 04.10,
23.10 М/с "Боб-строитель" 05.05,
00.00 М/с "Город Дружбы" 06.00 М/с
"Паровозик Тишка" 07.25 Лентяево
07.50 М/с "Смурфики" 09.15 Х/ф
"Двоймовочка" 10.45 М/ф "Бремен-
ские музыканты" 11.25 М/с "Томас и
его друзья" 13.20 М/с "Маша и Мед-
ведь" 15.00 М/с "Випо-путешествен-
ник" 17.00 М/с "Аркадий Паровозов
спешит на помощь!" 17.30 М/с "Лунтик
и его друзья" 19.30 Спокойной ночи,
мальши! 19.40 М/ф "Гуси-лебеди"
21.10 Мода из мода 12+ 21.40 Т/с
"Дети саванны" 01.45 Х/ф "Стоптаные
туфельки" 02.45 М/с "Привет, я Николай!"

Вторник, 12 мая

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00,
15.00, 03.00 Новости 09.10, 04.15
Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить
здорово! 12+ 10.55, 03.15 Модный
приговор 12+ 12.10 Женский журнал
12+ 12.20 Сегодня вечером 16+
14.25, 15.15, 02.15, 03.05 Время по-
кажет 16+ 16.05 Мужское/Женское
16+ 17.00, 01.20 Наедине со всеми
16+ 18.00 Вечерние новости 18.45
Давай поженемся! 16+ 19.50 Пусть
говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с
"Молодая гвардия" 16+ 23.30 Вечер-
ний Ургант 16+ 00.05 Ночные новости

РОССИЯ1

05.00, 09.15 Утро России 12+ 09.00,
11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00
Вести 12+ 09.55 О самом главном
12+ 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-
Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия"
12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50
Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "По-
следний янычар" 12+ 16.00 Т/с "Уго-
ловное дело" 12+ 18.15 Прямой эфир
12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Цветок папоротника" 12+
22.50 В мае 45-го. Освобождение Пра-
ги 12+ 23.50 Дежурный по стране 12+

НБК САХА

06:00 Эфиргэ Саха радиота 6+ 07:00
Сага күн-Новый день 6+ 10:00 Саха
сирэ 12+ 10:15 "Өйдүүбүн ээ, мин,
эһигини..." кэнсиэр 12+ 11:15 Кыайыи
ырыанныыга 12+ 11:30 "Ким да умну-
лубат, туох да умнулубат..." 12+ 12:00
Новости Саха 24 12+ 12:15 Будем
вместе 12+ 12:30 Үчүгэйиз бу сиргэ
6+ 13:30 Саха сирэ-Якутия 12+ 17:30
"Хотугу сулус" 6+ 18:00 Саха сирэ
12+ 18:15 Үтүө киэһэнэн! 6+ 18:45
Күнчээн 6+ 19:00 Якутия 12+ 19:15
"Автографы Победы" 6+ 19:30 Харах
далыгар 12+ 20:30 Саха сирэ-Якутия
12+ 21:00 Биһикчээн 0+ 21:15 Аал-
луук мас 6+ 21:45 Недвижимость в
Якутии 22:00 Үчүгэйиз бу сиргэ 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+ 23:30
Үтүө киэһэнэн! 6+

ПЯТЫЙ

05.00, 09.00, 11.00, 14.30, 17.30,
21.00 Сейчас 05.10 Утро на 5 6+
08.30 Место происшествия 09.30 Х/ф
"Перехват" 16+ 11.30, 12.15, 13.00,
13.45 Т/с "Снайпер. Тунгус" 16+ 15.00
Открытая студия 15.50, 00.25 Х/ф
"Огарева 6" 12+ 18.00 Т/с "Детективы.
Пропавшая медсестра" 16+ 18.40 Т/с
"Детективы. Геней в коротких штанишках"
16+ 19.20 Т/с "След. И рыцарь на белом
коне" 16+ 20.15 Т/с "След. Куколка" 16+
21.25 Т/с "След. Пощечина" 16+ 22.10
Т/с "След. Девушка из супермаркета"
16+ 23.00 Х/ф "За двумя зайцами" 12+
02.05 Х/ф "Интердевочка" 16+

КУЛЬТУРА

05.30 Евроньюс 12+ 09.00, 14.00,
17.30, 22.00 Новости культуры 09.15
Наблюдатель 12+ 10.15 Х/ф "Марио-
нетки" 12+ 11.55 Д/ф "Шарль Кулон"
12+ 12.00, 19.25 Правила жизни 12+
12.30 Пятое измерение 12+ 12.55,
00.40 Х/ф "Четыре танкиста и собака"
12+ 13.45 Д/ф "Дворец и парк Шён-
брунн в Вене" 12+ 14.10 Михаил Бул-
гаков. Черный снег 12+ 14.40 Х/ф
"Пять вечеров" 12+ 16.20, 23.50
Александр Скрябин 12+ 17.00 Д/ф
"Николай Бурденко. Падение вверх"
12+ 18.15 Главная роль 12+ 18.30 Ис-
кусственный отбор 12+ 19.10 Спо-
койной ночи, малыши! 12+ 19.50
"Игра в бисер" с Игорем Волгиным
12+ 20.35 Т/с "Запечатленное время"
12+ 21.05 Д/ф "Наталья Товстоногова.
Зеркало памяти" 12+ 22.20 Х/ф "Сло-
ган" 12+ 00.35 Д/ф "Тамерлан" 12+
01.30 Д/ф "Дом искусств" 12+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 23.55 М/с "Букашки" 04.10 М/с
"Смурфики" 05.00, 08.20, 10.10
Прыг-Скок Команда 05.10 М/ф "Ну,
погоди!" 05.40 М/с "Лунтик и его дру-
зья" 06.10, 21.20 Т/с "Классная школа"
06.40 М/с "Даша-путешественница"
07.05, 17.55, 01.35 М/с "Ягодный пи-
рог. Шарлотта Земляничка" 07.30,
01.15 М/с "Лесная книга" 07.50 М/с
"Мук" 08.30, 15.45, 02.20 М/с "Ры-
царь Майк" 10.20, 17.15 М/с "Новые
приключения пчёлки Майи" 11.00 Поче-
мучка 11.15 М/с "Смешарики" 12.50
Лентяево 13.15 М/ф "Маленькая колду-
нья" 13.40 М/с "Свинка Пеппа" 15.00,
00.25 М/с "Гуппи и пузырики" 16.50
М/с "Томас и его друзья" 18.40 М/с
"Белка и Стрелка. Озорная семейка"
19.30 Спокойной ночи, малыши! 19.40
М/с "Фиксики" 21.50 М/с "Кольбельные
мира" 21.55 Т/с "Танцевальная академия"
12+ 22.20 Навигатор. Алгрейд 12+

Среда, 13 мая

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00,
15.00, 03.00 Новости 09.10, 04.15
Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить
здорово! 12+ 10.55, 03.15 Модный
приговор 12+ 12.10 Женский журнал
12+ 12.20, 21.30 Т/с "Молодая гвар-
дия" 16+ 14.25, 15.15, 02.15, 03.05
Время покажет 16+ 16.05 Мужское/
Женское 16+ 17.00, 01.20 Наедине
со всеми 16+ 18.00 Вечерние новос-
ти 18.45 Давай поженемся! 16+ 19.50
Пусть говорят 16+ 21.00 Время 23.30
Вечерний Ургант 16+ 00.05 Ночные
новости 00.20 Политика 16+

РОССИЯ1

05.00, 09.15 Утро России 12+ 09.00,
11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00
Вести 12+ 09.55 О самом главном
12+ 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-
Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия"
12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50
Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "По-
следний янычар" 12+ 16.00 Т/с "Уго-
ловное дело" 12+ 18.15 Прямой эфир
12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Цветок папоротника" 12+
22.50 Специальный корреспондент 12+

НБК САХА

06:00 Эфиргэ Саха радиота 6+ 07:00
Сага күн-Новый день 6+ 10:00 Саха
сирэ 12+ 10:15 Төлөнүмүбүт изэс 6+
11:00 Геван 6+ 11:30 Харбалаахха
кэскимээх олох түстэнэр 6+ 12:00
Новости Саха 24 12+ 12:15 Дойдум
дьоно ("Бэрдыгэс" ТВ) 6+ 12:30 Үчү-
гэйиз бу сиргэ 6+ 13:30 Саха сирэ-
Якутия 12+ 17:30 ТВ фондатытан 6+
18:00 Саха сирэ 12+ 18:15 Үтүө киэ-
һэнэн! 6+ 18:45 Күнчээн 6+ 19:00
Якутия 12+ 19:15 Дойдум дьоно
("Ньурба" ТВ) 6+ 19:30 Дойдум дьоно
("Сунтаар" ТВ) 6+ 19:45 Тьа сирэ-олох
төрдө 12+ 20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+ 21:15 Саха санаата
6+ 21:45 Умный город 22:00 Үчүгэйиз
бу сиргэ 6+ 23:00 Саха сирэ-Якутия
12+ 23:30 Үтүө киэһэнэн! 6+

ПЯТЫЙ

05.00, 09.00, 11.00, 14.30, 17.30,
21.00 Сейчас 05.10 Утро на 5 6+
08.30 Место происшествия 09.30 Х/ф
"Перехват" 16+ 11.30, 12.15, 13.00,
13.45 Т/с "Снайпер. Тунгус" 16+ 15.00
Открытая студия 15.50, 00.25 Х/ф
"Огарева 6" 12+ 18.00 Т/с "Детективы.
Пропавшая медсестра" 16+ 18.40 Т/с
"Детективы. Геней в коротких штанишках"
16+ 19.20 Т/с "След. И рыцарь на белом
коне" 16+ 20.15 Т/с "След. Куколка" 16+
21.25 Т/с "След. Пощечина" 16+ 22.10
Т/с "След. Девушка из супермаркета"
16+ 23.00 Х/ф "За двумя зайцами" 12+
02.05 Х/ф "Интердевочка" 16+

КУЛЬТУРА

05.30 Евроньюс 12+ 09.00, 14.00,
18.00, 22.00 Новости культуры 09.15
Наблюдатель 12+ 10.15 Х/ф "Новый
гулливер" 12+ 11.30 Д/ф "Александр
Птушко" 12+ 12.10 Д/ф "Сус. Кре-
пость династии Аглабидов" 12+ 12.30
Красуйся, град Петров! 12+ 12.55,
00.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака"
12+ 14.10 Михаил Булгаков. Черный
снег 12+ 14.40 Х/ф "Случайная встре-
ча" 12+ 15.45 Гала-концерт фестивалю
"BBC Proms" 12+ 17.15 Д/ф "Раммель-
сберг и Гослар - рудники и город ру-
доколов" 12+ 17.30 Борис Пастернак:
раскованный голос 12+ 18.15 Главная
роль 12+ 18.30 Абсолютный слух 12+
19.10 Спокойной ночи, малыши! 12+
19.25 Правила жизни 12+ 19.50
Власть факта 12+ 20.35 Д/ф "Божествен-
ное правосудие Кромвеля" 12+ 21.30
Те, с которыми я... 12+ 22.20 Х/ф "Об-
наженный леннон" 12+ 23.45 Юрий
Башмет и Камерный ансамбль "Солисты
Москвы" 12+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 23.55 М/с "Букашки" 04.10 М/с
"Смурфики" 05.00, 08.20, 10.10
Прыг-Скок Команда 05.10 М/ф "Ну,
погоди!" 05.40 М/с "Лунтик и его дру-
зья" 06.10, 21.20 Т/с "Классная школа"
06.40 М/с "Даша-путешественница"
07.30, 01.15 М/с "Лесная книга" 07.50
М/с "Мук" 08.30, 15.45, 02.20 М/с "Ры-
царь Майк" 10.20, 17.15 М/с "Новые
приключения пчёлки Майи" 11.00 Поче-
мучка 11.15 М/с "Фиксики" 12.50
Лентяево 13.15 М/ф "Закладованный
мальчик" 13.55 М/с "Свинка Пеппа"
15.00, 00.25 М/с "Гуппи и пузырики"
16.50 М/с "Томас и его друзья" 17.55,
01.35 М/с "Ягодный пирог. Шарлотта
Земляничка" 18.40 М/с "Белка и Стрел-
ка. Озорная семейка" 19.30 Спокой-
ной ночи, малыши! 19.40 М/с "Барбо-
скины" 21.50 М/с "Кольбельные мира"

Четверг, 14 мая

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00,
15.00, 03.00 Новости 09.10, 04.15
Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить
здорово! 12+ 10.55, 03.15 Модный
приговор 12+ 12.10 Женский журнал
12+ 12.20, 21.30 Т/с "Молодая гвар-
дия" 16+ 14.25, 15.15, 01.15 Время
покажет 16+ 16.05 Мужское/Женское
16+ 17.00, 02.10, 03.05 Наедине со
всеми 16+ 18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженемся! 16+ 19.50
Пусть говорят 16+ 21.00 Время 23.30
Вечерний Ургант 16+ 00.05 Ночные
новости 00.20 На ночь глядя 16+

РОССИЯ1

05.00, 09.15 Утро России 12+ 09.00,
11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00
Вести 12+ 09.55 О самом главном
12+ 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-
Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия"
12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50
Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "По-
следний янычар" 12+ 16.00 Т/с "Уго-
ловное дело" 12+ 18.15 Прямой эфир
12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с "Цветок папоротника" 12+
22.50 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

НБК САХА

06:00 Эфиргэ Саха радиота 6+ 07:00
Сага күн-Новый день 6+ 10:00 Саха
сирэ 12+ 10:15 "Генерал-патриот
Пригузов" ("Хангалас" ТВ) 6+ 10:45 В
кадре-республика 6+ 11:15 Продви-
жение 6+ 11:30 Дойдум дьоно ("Па-
норама" ТВ) 6+ 12:00 Новости Саха 24
12+ 12:15 Кыайыи ырыанныыга 12+
12:30 Жизнь прекрасна! 6+ 13:30 Саха
сирэ-Якутия 12+ 17:30 "Хотугу сулус"
6+ 18:00 Саха сирэ 12+ 18:15 Үтүө
киэһэнэн! 6+ 18:45 Күнчээн 6+ 19:00
Якутия 12+ 19:15 Эргимтэ 12+ 19:30 В
кадре-республика ("Томпо" ТВ) 12+
19:45 Диалог с властью 12+ 20:30 Саха
сирэ-Якутия 12+ 21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Сэргэлээххэ сэлэргэһиэх 6+
22:00 Жизнь прекрасна! 6+ 23:00 Саха
сирэ-Якутия 12+ 23:30 Үтүө киэһэнэн! 6+

ПЯТЫЙ

05.00, 09.00, 11.00, 14.30, 17.30,
21.00 Сейчас 05.10 Утро на 5 6+
08.30 Место происшествия 09.30 Х/ф
"Всадник без головы" 12+ 12.00,
15.00, 13.00, 14.00, 15.30, 16.30 Т/с
"Ермак" 12+ 18.00 Т/с "След. Вспыш-
ка" 16+ 18.45 Т/с "След. Сестренка"
16+ 19.35 Т/с "След. Ботаники" 16+
20.25 Т/с "След. Замкнутый круг" 16+
21.15 Т/с "След. Слабый пол" 16+
22.00 Т/с "След. Поцелуй смерти" 16+
22.45 Т/с "След. Раз, два, три - умри"
16+ 23.35 Т/с "След. Булатин" 16+
00.15 Т/с "След. Жабзадуушша" 16+ 01.00
Т/с "Детективы. Живой щит" 16+ 01.40 Т/с
"Детективы. Подкидыш для шефа" 16+
02.20 Т/с "Детективы. Пропавшая медсес-
тра" 16+ 03.00 Т/с "Детективы. Геней в
коротких штанишках" 16

КУЛЬТУРА

05.30 Евроньюс 12+ 09.00, 14.00,
18.00, 22.00 Новости культуры 09.15
Наблюдатель 12+ 10.15 Х/ф "маяков-
кий смеется" 12+ 11.45 Д/ф "Гавайи.
Родина богини огня Пеле" 12+ 12.00,
19.25 Правила жизни 12+ 12.30
Россия, любовь моя! 12+ 12.55, 00.55
Х/ф "Четыре танкиста и собака" 12+
14.10 Михаил Булгаков. Черный снег
12+ 14.40 Х/ф "Июльский дождь" 12+
16.20 Юрий Башмет и Камерный
ансамбль "Солисты Москвы" 12+
17.10, 00.35 Д/ф "Дворец каталон-
ской музыки в Барселоне. Сон, в кото-
ром звучит музыка" 12+ 17.30 Борис
Пастернак: раскованный голос 12+
18.15 Главная роль 12+ 18.30 Черные
дыры 12+ 19.10 Спокойной ночи, ма-
лыши! 12+ 19.50 Культурная револю-
ция 12+ 20.35 Д/ф "Божественное
правосудие Кромвеля" 12+ 21.30 Те, с
которыми я... 12+ 22.20 Концерт
"Летним вечером во дворце Шён-
брунн" 12+ 23.55 Д/ф "Отрицатель-
ный? Обаятельный! Неразгаданный
Владимир Кенигсон" 12+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 23.50 М/с "Букашки" 04.10 М/с
"Смурфики" 05.00, 08.20, 10.10
Прыг-Скок Команда 05.10 М/ф "Ну,
погоди!" 05.40 М/с "Лунтик и его дру-
зья" 06.10, 21.20 Т/с "Классная школа"
06.40 М/с "Даша-путешественница"
07.30, 01.15 М/с "Лесная книга" 07.50
М/с "Мук" 08.30, 15.45, 02.20 М/с "Ры-
царь Майк" 10.20, 17.15 М/с "Новые
приключения пчёлки Майи" 11.00 Поче-
мучка 11.15 М/с "Свинка Пеппа" 15.00,
00.25 М/с "Гуппи и пузырики" 16.50
М/с "Томас и его друзья" 17.55, 01.35
М/с "Ягодный пирог. Шарлотта Зе-
мляничка" 18.40 М/с "Белка и Стрелка.
Озорная семейка" 19.30 Спокойной
ночи, малыши! 19.40 М/с "Новаторы"

Пятница, 15 мая

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00,
15.00 Новости 09.10, 05.20 Кон-
трольная закупка 12+ 09.45 Жить
здорово! 12+ 10.55, 04.20 Модный
приговор 12+ 12.10 Женский журнал 12+
12.20 Т/с "Молодая гвардия" 16+
14.25, 15.15 Время покажет 16+ 16.05
Мужское/Женское 16+ 17.00 Жди меня
12+ 18.00 Вечерние новости 18.45
Человек и закон 16+ 19.50 Поле чудес
12+ 21.00 Время 21.30 КВН. Высшая лига
16+ 23.45 Вечерний Ургант 16+ 00.40
Большая игра. Пэжер против Мердока 16

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

- Кыайыы 70 сыла -

Ааспыт алдырхайдаах, кыа хаан олбохтоох Аан Ийэ дойдуну атыһахты аймаабыт улуу сэрии сири-дойдуну төһө-хачча хаанынан аҕаан ааспытын ды ааҕан, дыһинээхтик билэн-көрөн эрэбит.

Уннуктаах үһүн 70 сыллар-дыллар хаардара-самырдара, тыаллара-буурбалара Сир ийэ нүүрун илитэн-суурайан, үгүс элбэх дыон халыһыа тохтубут хаанын ингэрэн-сүтэрэн, суугунас отунан-маһынан саба үүннэринэн, ону барытын сиэйдэһэ, умуннара сыттаҕа эбээт.

Үйэлэр усталарын тухары киһи-аймах урут хаһан да билбэтэх сүтүктээх, хоромнуулаах сэриитин алдырхайа, кини кырыа тыына ордук аҕыһа ахсааннаах саха омугу хото хаарыйыта мэлдьэс буолбатах. Кырыктаах кыргыһылар анысхан тыаллара 40-тан тахса тыһыынча Саха сириг буюйуннарын сырдык тыыннарын илдьэ барбыта. Очоттон өссө элбэхтэр сэрии толоонноруттан кый ыраах сытар Сахабыт сириг алаастарыгар, дэриэбинэлэригэр ыалдыан, быстаран-хоргуйан өлбүттэрэ.

Барыта "Кыайыы туһа", "байаннай сокуон" диир ирдэбиллэринэн салайтаран, лыпчыттаран аччык аҕаардаах дыон оҕо-дяхтар халлаан сырдыабыттан им сүтүөр диэри үлэлээн бүтүллэн-нэһэллэрэ. Уонтан тахса араас нолуок, көмө, заем, сиртибэ ыар ыадыгына ыаллары ыҕа баттыыра. Үгүс элбэх билсэр-билэр дыонум, чугас урууларын-аймактарым ол сэрии иэдээнин, мунгунсорун, хоргуйууну-аччыктааһыны эт санньыларын сүкпүттэрэ, тилхтэринэн тырысбыттара.

Түгүктээх Хорула үрэхтэрин бастарыгар төрөөбүт-үөскээбит мин аҕам-ийэм эрэ төрдүлэринэн чугас уонтан тахса убайдарым, абаҕаларым, таайдарым сэриигэ ынырыллан Ийэ дойдуларын көмүскэспиттэрэ.

Абаҕам Семенов Николай Иванович 3 снл сэриилээн элбэх бойобуой мэтээллэрдээх, "Албан аат" уордыаннаах төннүбүтэ. Үгүс элбэх сангата суох, истигэн-тологоругас саллаат снайпердаабыта.

Мин аҕам Захаров Егор Степанович 1909 с. муус устар 15 күнүгэр уруккунан Омолдоон нэһилиэгэр Бэстээххэ дыандык ыалга төрөөбүтэ. Аҕа дойду Улуу сэриитин иннигэр ол саҕана араас үлэбэ үлэлээн, 8 ыйдаах советскай партиянай оскуоланы бүтэрэн, улахан дыоннору үөрэтэрэ, лесобездчиктаабыта, райуполминзак диир тэрилтэбэ ағеннаабыта (ол аата ас-үөл соботуопкатын тутара). Кини 1949 сылтан ССКП чилиэнэ.

Аҕам сэриигэ 1944 с. 1 Украинскай фронтта пехотаҕа рядовой саллаатынан сылдыбыта. Сэриигэ ыараханник контузияланан аҕаар хараҕын сүтэрбитэ. Ол бааһырыны Германия Силезия диир сиригэр ылбыта. Итинэн сылтаан 1952 с. иккис хараҕа суох буолбута.

Сэрииттэн эргиллэн дыэ кэргэнинэн Саха сириг Орджоникидзе оройуонугар көһөн тийэн Уполминзак СССР ағенынан үлэлир. Үөһэ этэн аһарытым курдук, манна үлэли-хамсыы сылдын иккис хараҕа көрбөт буолан, кэргэнин, оҕолорун кытта дойдутугар Нурбаҕа көһөн кэллэр.

1 группалаах сэрии инбэлиитэ буолан, 1953 с. Нурбаҕа ВОС диир (Всесоюзная организация слепых) саҕа тэриллибит алын сүһүөх тэрилтэтин бэрэссэдээтэлинэн ананан 1960 с. диэри үлэлэбитэ. Онон да буолуо, биһиги аҕабытын оччотооҕу дыон бары "Хараҕа суох Захарарынан" биллэрэ.

Сэриигэ сылдыбытын туһунан аҕабыт мээңэ кэспээбэт, ахтыбат этэ. Арай өйдөөн хаалбыппынан, биһирдэ уонча саллаат буолан төгүрүктээһингэ түбэһэн баран, өстөөхтөргө мүлчү туттаран, дыоллоругар быһылаантан этэнгэ тахсыбыттар. Сүрүн чаастара кы-

Үрэх баһыттан сэриигэ барбыттара

"Ньиэмэс кириэскэ киирдэ да бүтүүтэ" диир оҕолоругар кэспээчи. Өлөрбүт ньиэмэстэрин ахсаанын бинтиэкэлэрин прикладыгар бэлиэтэнэллэр эбит. Ону биһирдэ сылдыр татарин старшина биирдэ эмэ быстарар диирэ. "Ол татар Сэбиэскэй Сојуусу дыоруойа буолбута, дойдутугар атыһыттан үөһэ өттө - бүүһэ пааматыннык буолан турар" - диир кэспиирэ.

Сэрии кэнниттэн Украинаҕа биһир сыл баандалары утары сэриилэспитэ. Онон бандеровецтар кини ординарцтарыгар полковнигы, эмиэ дыоруойу, ханнык эрэ хуутарга дыахтары кытта хоонньоһо кэлбитигэр өлөрбүттэрин туһунан тыл быттарар этэ. "Саха сириг снайпердара" диир Улуу Кыайыы 50 сылын көрсө Дьокуускайга тахсыбыт кинигэбэ абаҕам 9 ньиэмэс снайперын сууһарбыта диир кэспиирэ.

Дойдуну 1946 сыллаахха саһын булбута. Оно аҕата Чөккүк Уйбаан "Уолум сэрииттэн тыыннаах эргиллибит" диир үөрэнкөтөн, үгүбиттэн тайах этэ, саһыл сыата таһааран, саламаат онорон Эмпэ Садыныгар олоһор бары ыалларын мунһан сылааһын онорбутун бу хойукка диэри Убайаанна олоһор эдийиим Ньаргыа Муоча кэспиирэ.

Убайдарым Уоккаан Сэмэнэ, Күөнэх Миитэрэй, Күбээйи Мэхээлэ, Хаптарарыы Мэхээлэ, Тобуонап Аппанаас, Тобуонап Ылдьаа бары иччитэхсийбит, кураанахсыһыбыт алаастарыгар бойобуой мэтээллэрдээх эргиллэн кэлбиттэрэ. Холкуос, сопухос, тэрилтэ үлэтэ бөбөнү көдүрүйэн, үгүс-элбэх оҕолон-сиэннэнэн дыонуннаах олоһу олоһон ааспыт чугас дыонум сэриигэ да ылбыт баастарыттан эрдэлээбиттэрэ буолуо, бу күн сириттэн арахсыбыттара ыраатта.

Уоккаан уола Николаев Сэмэн Арамаанабыс 1942 сыллаахха бэс ыйыгар сэриигэ барбыта. Кини тыыннааҕар хааларбыт ахтыта Акана мусуойугар баар. "...Бүлүү түөрт оройуоннарын

дыоннору "Лермонтов" борокуотунан биһирдэ айаннаабыппыт. Онон Маалыкайтан үс бырааттыгы Седалищевтар, Хорулаттан Сорскай Баһылай Никиппэрэбис кими да киһилээбэт бөбөстөрүнэн биллибиттэрэ. Буйаһынан Челябинскайга тийибиппитигэр нуучча, казах, киргиз омук дыоннорун кытта араас чаастарга үлэрбиттэрэ. Курган куорат таһыгар үөрэнэрибитигэр 50 тахса саха баара.

20 хонук үөрэнэн баран, Сталинградка бардыбыт. Саратов куораттан түүн борокуотунан айаннаабыппыт. Сталинград диир халлаан умайарын курдук сэрии уота көстөр. Талах ойуур быһыһыгар тохтоон миитиннээбиппит. "Боруок да сири чугуйбакка, уордаах эр хаангытын киллэрэн туран сэриилэһин" диир эппиттэрин Сымытов Ньукулай Ньукулайыбыс тылбаастыыр.

Мотуора суох торуоһунан соһуллар борокуотунан Волганы туораабыппыт. Өстөөх буулдыата итинэн-манан ыйылаан ааһар. Турбалара эрэ хаалбыт тракторнай собуот аннынан тахсан, үрэх хаспахтарыгар окуопа хаһан хоннубут. Нөнүө түүнүгэр дыһинээх ытылаһар окуопаларга дыэ тийдибит. Үс түүннээх күн тохтообокко сэриилэстибит. Уопсайа икки нэдиэлэ сыттыбыт. Алтынны 11 күнүгэр сөмөлүөт бөбө кэлен бумбалаата. Онон мин бааһырдым.

Балаҕан ыйын 27 күнүгэр Волганы туоруурбутугар Ньукулай Сымытып, Седалищевтар үһүн, бырааттыгы Сорскайдар иккиэн, Александр, Макар Филипповтар, Афанасий Иванов-Мөһүүрө, Герасимов Христовор Матвеевич - сахалар элбэх этибит. Госпитальга ағалыттарыгар Остосов Байбал, Кыланов Макар, барыта уонча бааһырбыт сахалар баалара. Онон түөрт аҕар ый эмтэнэн баран Берлини ылсыбытым. Онон улаханник контузияламытым, илиим былчынын оскуолка дөһө түспүтэ. "Хорсунун иһин", "Сталинград оборонатын иһин",

"Берлини ылыы иһин", "Германияны кыайыы иһин" мэтээллэрдээхпин. Икки бойобуой нағараадаларым кэлбэтэхтэрэ," диибит убайбыт.

Тобонов Афанасий Ильич сэриигэ 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. Мальтаҕа уонна Чойбалсан куоракка байыаннай үөрэҕи барбыта. Балтараа снл 272-с дивизия 855 полкатыгар Соловьевскай чааска сулууспалаабыт. Онтон Маньчжурияҕа баран Чаньчунь куоракка сэриилэспит. Харбин, Цинакар кытайдар куораттарын босхолоһунна хорсундук сэриилээх сылдын ыараханник бааһырбыт. Сыл аҕаара Цицикар куорат таһыгар Ананцы ыстаансыһаҕа 1945 сылтан 1946 снл бэс ыйыгар диэри госпитальга эмтэммит. "Японияны кыайыы иһин" мэтээллээх 1946 сыллаахха от ыйыгар дойдуну булбута. Бастаан холкуоска, кэлин оройуон авиапордугар оробочайдаабыта. Урут Кытай куораттарын, Японияны кыайыыга кыттыбыт саллааттары соччо аххайбат, кинилэри үрдэппэт, үөһэ туппат этилэр. Дыһинэн ыллаха, Японияны бэриннэригэ сүүһүнэн тыһыынча сэбиэскэй буюйунар сырдык тыыннара толук буолбута.

Ийэм убайа, таайым Дыппай Ньукулай - Степанов Ньукулай Ньукулайыбыс тэтиэнэх, кыанар-хотунар эр бэрдэ этэ. Ханник да хангыл сылгыны тух да сулара, үүнэ суох үрдүгэр хатана түһээт, атын сирэйин уна-хангас таһыа сылдын аһаһыра. Сэриигэ барыар диэри бэдэрээккэ Алдангн, куоракка таһаҕас тийээччинэн сылдыбыта. Булар-талар, эрчиллилээх-урбаттылаах киһи этэ.

Ийэм, кини балта Балбаара барахсан: "Убайым сэриигэ барбатаҕа буоллар, мин сэрии сылларыгар үтүөх-батаах сылдыа суох этим." - диир уйадыһа кэспиирэ.

"Биһир уол оҕо сылдырын сылдыллы" диир тыллаах-өстөөх сэриигэ бастакы хомуурга барбыт. "Память" кинигэбэ 1943 сыллаахха Ленинградскай уобаласка Сига станциятын таһыгар көмүллүбүтэ

дидн баар. Кэлин Москваҕа олох-суйбут сиэнэ Елена Алексеевна Подольскай архыбыттан булбут докумуоннарыттан биллэххэ, ол Ленинградскай уобалас биһир дэриэбинэтин таһыгар көмүллүбүт эбит. Чаччы кыанар-хотунар киһи икки сылы быһа сэриилээх сылдын кыргыс толоонугар охтубут эбит. Кэргэнигэр икки, икки дыахтарга көрсүүгэ оҕо онорон, үс уола, биһир кыһа үгүс элбэх сиэннэри, хос-хос сиэннэри элбэтэн кини аатын үйтүтүлэр.

Улахан уол Николаев Иван Ильич улуус Бочуоттаах олохтооҕо, кырдыаҕас хомунуус, тыа хаһаайыстыбатын орто салайар үлэтигэр сопухос дэриэктэрин солбуйааччытыгар тийэ үлэлээн биллигин кырдыаҕас пенсионер. Арыһый хойугаан төрөөбүтэ эбитэ буоллар, кэспээһини, поэт бэрдэ буолуохтааҕа таах хаалан эрэр. Сүүһүнэн очеркалара, хоһооннору мунугаан өрөспүүбүлүкэбэ, улуус хаһыаттарыгар эрэ бэчээттэнэн күнү көрбүттэрэ. Улуус салалтата саатар тыыннааҕар көмөлөһөн, биһир бочуоттаах кинигэтин таһаартараллара эбитэ буоллар дидн бүчүм санаалаахпын.

Сэрии уоттаах толоонноруттан арай эргиллибэтэхтэрэ арҕаа сэриилээх сылдын сырдык тыыннара быстыбыт убайым, таайдарым Уоккаан Ньукулай, Дынай Ньукулай, Тобуонап Ньукулай.

Алта уонтан тахса Хорула чэгиэн-чиргэл, күүстэрин-уохтарын үгүнигэр сылдыр эр дыон, элэр ыччата уотунан уһуулар сэрии толоонугар охтубуттара. Сайынгы чуумпу нуһаран киэһэлэргэ ол сэрии иэдээнин, алдырхайын өйдөөн-санаан кэллэхтэринэ, төрөөбүт-үөскээбит сирдэрин-дойдуларын хампа күөх ойуу кырдаллара томтоҕор түөстэрин хотолдуган өрө тыһан ыллалар, силлигирэ симэх отторо, суугунас лабаалаах тииттэрэ, хатыннара долгулдуһан, сипсийэн сибигинэһэллэр.

Ньукулай СЭМИЭНЭП,
суруналыыс,
суруйааччы.
Антоновка сэл.

Пехота рядовой салаата этэ

нилэри кэтэспэккэ иннилэрин хоту бара турбуттар. Аҕам аах олох билбэт сирдэригэр ойуурунан мунан-гэнэн, хайа эрэ дэриэбинэбэ сылдын ааспыттар. Дэлби ачыктаабыттар, илистибиттэр. Ойуурга булбут тэллэйдэрин сиикэйдии си-сии баран испитэр.

Ол иһэн хата бэйэлэрин чаастарын ситэн булбуттар. Ону хамандырдара кинилэри көрөн "дезертирдэр, ытарга" диир бирикээстээбит. Хата, дьолго, ол бирикээһин тутта толотторбокко, көтүрбүт. Онон ньиэмэстэр да, сэбиэскэйдэр да илиилэриттэн өлөр ыйааҕа суох буолан, төһө да эт-хаан өттүнэн ыарахан эчэйиини ыллар, дойдутугар тыһынаах төннөр дылдыҕалыммыт. Кини сэрииттэн "Германияны кыайыы иһин" соботох мэтээллээх кэлбитэ.

Биһиги сэриилэрибит өстөөҕү арҕаа үтэйэр кэмнэригэр аҕабыт сэриигэ ынырыллыбыт. Онон кини үксүн арҕаа хайысханан сэриилэспит. Куораты ыллахтарына саллааттарга кыра байыаннай профей хомуйарга кылгас кэм бэриллэр эбит. Биһиги аҕабыт дыахтар "джерси" халтан сонун илдьэ кэлбитэ. Сүрдээх бөбө таҕас этэ. Эдийиим ол сону хойукка диэри кэспитэ. Кылгастык санаан аастахха, итинник.

Биһиги аҕабыт туһунан тыһынааҕар оройуон хаһыатыгар суруллубатаҕа буолуо. Оччолорго сэрииттэн эргиллибиттэр сн элбэх буоланнар, ордук чулуулар эрэ ахтылар этилэр. Арай "Коммунизм суола" хаһыаттан кырыллыбыт үлэ-хамнас туһунан бэйэтин кыра суруйуута, байыаннай уонна үлэтин докумуоннара киһи барахсан бу сиргэ төрөөн, Аҕа дойдуну кырыктаах өстөөхтөн көмүскээн туос сатыы Берлингэ тийэ сылдыбытыгын, дыонуннаахтык олоһон, чийинэйдик үлэлээн ааспытын туоһунан миэхэ билигин харалла сылдыаллар.

Кэргэнинэн Федора Алексеевнанын сэттэ оҕону итэн-төрөтөн, атахтарыгар туруортаан улахан ыал аатын ылан олоһбуттара. Аҕабыт төһө да сэрииттэн тыһынаах эргиллэнэр, хомойуох иһин, олус эрдэ, 1961 с., 54 сааһыгар ыарахан ыарыһыттан күн сириттэн барбыта. Билигин оҕолоро, сиэннэрэ уонна хос сиэннэрэ кини олоһун салгыһыллар, республика араас мундуктарыгар үлэлииллэр, үөрэнэллэр.

Светлана ДМИТРИЕВА,
Антоновка.

Эҕэрдэлиибит!

Улаханник ытыктыыр балтыбын, эдийибитин **ЕФРЕМОВА Ирина Семеновна** ыам ыйын 9 күнүгэр үбүлүөйдөөх 75 сааскын туолбуккунан долгуйан туран иһирэхтик, эйбэстик эҕэрдэлиибит!
Утүө сүбэҕ, көмөн иһин махталбытын этэбит. Инникитин даҕаны сайдам-сайаҕас майгыгынан, амарах сыһыангынан, ыраахтан чаргыһыт, күүстээх санаагынан биһиэхэ барыбытыгар холобур буола тураргар алгыһыт. Баҕарыа этибит Эһиэхэ чэгиэн-чэбдик, кытаанах доруобуйаны, дыэ кэргэниг тапталларыгар угуттунан өр сылларга дьоллоох олоһу.

Эҕэрдэни кытта Маалыкайтан эдийиинг Дьэбдыэй, күтүөтүг Уйбаан, балтыларыг Зоя, Марфа, Хатыһыттан Макаровтар, Дьокуускайтан, Өктөмтөн, Хатастан Спиридоновтар, Намтан Малцевтар, Уулаах-Аантан Самсоновтар.

***

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит, тыыл, педагогическай үлэ бэ-тэрээнэ, учууталлар Уччууталлара, Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо **НИКОЛАЕВ Иосиф Иванович** Кыайыы 70 сылынан уонна өрөгөйдөөх үбүлүөйүгүн истинник эҕэрдэлиибит!
Күндү киһитигэр киһи мас курдук чэгиэн доруобуйаны уонна билигин турууун курдук эдэрдии эрчимнээхтик үөрэ-көтө, сүбэ-ама, күүс-көмө буолан, өссө да үтүмэн сылларга чэгиэн, дьоллоох олоһу ба-барарыт.

Кэргэниг, оҕолоруг, сиэннэриг.

Объявление

8 и 9 мая будет вестись прямая трансляция с праздничных мероприятий г.Нюрба на радиоволне FM 103,9.

Администрация МО "Город Нюрба".

- Реклама -

Разное

Нашедших документы на имя КЕЧИК Игоря Владимировича просьба вернуть за вознаграждение. Анонимность гарантирую. **8-914-267-92-87.**
Утерян военный билет на имя СЕРГЕЕВА Ивана Дмитриевича в районе кафе "Благо" по ул.Советская. Нашедших просим вернуть за вознаграждение. **8-984-107-66-82.**

Услуги

Услуги электрика. **8-914-289-39-95.**
Услуги водовоза 1 бочка - 100 руб. **8-914-283-20-34, 8-914-253-21-02.**
Сантехнические услуги любой сложности: установка раковин, унитазов, ванн, душевых кабинок, бачков, стиральных машин-автоматов и т.д., также канализация, септик. Работаем без выходных. Качество, аккуратность гарантируем. **8-914-309-88-92, 8-914-308-70-59.**

Кинилэр ааттара умнуллубат

Нурба оройуонуттан фронтта 2697 ки-ни сылдыбыта билэр. Призывниктары билингитэ "Новил" маҕаһын утары тур-бут военкомат дьэстигэр эбэтэр Сергей Ва-силев туттарбыт оскуолатын дьэстигэр мунһан колоннаҕа стройдатан эргэ аарты-гынан өрүскэ киллэрэн борокуот соһор бааржаларыгар олордон Дьокуускайдатал-лара. Дьокуускайтан призывниктары Ир-кутскай уобаласка Мальта диэн пуунга тиэрдэн баран Кыһыл армия араас чааста-рыгар тыыран ытыталыылара. Призывник-тар онно бириэсээгэ этэн, регулярнай армия саллаата буолан, сороһор ый курдук, арыт оннооһор мэнэскэй кэмгэ байыаннай идэ-бэ үөрэнэн баран сэриигэ бараллара.

Сэриигэ барыттаран анаардарын кэ-риэтэ эргиллэбэтхтэрэ. Москва уобала-һыттан Берлингэ диэри биһиги уолаттар-быт кырамыталара сыталлар. Үксүлэрэ өс-төөх буудьатыттан, сороһтор армияҕа сылдыан ыалдыан, сороһтор билиэнгэ өл-бүттэр. Элбэх саллаат билигин да ханна кө-мүллэ сытара биллибэт. Кинилэр ааттара билигин да биллэ турар.

Холобура иллэрээ сыллаабыта "Суво-ров" диэн Московскай уобалас поисковой этэрээтэ Бюргезев диэн биһиги улуус ки-һитин булан турар, солдатскай медальону-нан аата-суола биллибитэ. Онтон бу муус устар ыйга Хохсоторов Петр Егорович диэн Бэстээх (Чаппанда) нэһилиэтин киһитэ Ландсдорф диэн фашист лаабырыгар би-лиэнгэ өлбүтэ билиннэ, ол иннинэ ханна өлбүтэ биллибэт этэ.

Билингитэ Нурба улуугу аҕыйах сэрии бэтэрээнэ хаалла. Нурба куоракка - 2, Мархаба - 1, Маарга - 1.

Нурбалар икки Сэбиэскэй Сойуус Ге-ройдаахпыт. Сахалаах нуучча. Сахата Ни-колай Николаевич Чусовской диэн, Куо-чай Александровкатын киһитэ, 1910 сыл-лаах төрүүх. Байыаннай үөрэхтээх. Бастаан Дьокуускайга национальнай байыаннай оскуолаҕа үөрэнэн баран Омскайга пехот-

Николай Николаевич Чусовской.

най училищениы бүтэрбит. Ол кэннэ армия-ҕа 1928 сылтан сулууспалаабыт. 1944 сыл-тан Украинаттан саҕалаан Молдавияны, Польшаны, Германияны фашистаран босхолоспут. 1945 сыл муус устарыгар Зееловскай үрдэллэри штурмалааһынга хорсун быһыытын иһин ити сыл ыам ыйын 31 күнүгэр Сэбиэскэй Сойуус Геройун аатын инэрбиттэрэ. Ол кэннэ Николай Николаевич рейхстаг эркинигэр илиитин баттаабыта. Сыбаанньата майор.

1946 сыллаахха демобилизацияланан баран партия обкомугар үлээбэтэ. 1952 сыллаахха Партия үрдүк оскуолатын бүтэ-рэн баран армияҕа ынгырыллыбыта уонна Москваҕа 1957 сылга диэри сулууспалаа-быта. Наҕараадалара: Ленин уордына,

Николай Петрович Кудряшов.

"Кыһыл былаах" уордына, 2-с истиэпэн-нээх "Кыһыл сулус" уордына, мэтээллэрэ - "Германияны кыайы иһин", "Берлины ылыы иһин", "Варшаваны босхолоонун иһин". Улуус Бочуотун кинигэтигэр 1965 сыллаахха киирбитэ. 1977 сыллаахха өлбүтэ уонна Дьокуускайга көмүллүбүтэ. Кини аатынан билигин оскуола, уулуссалар баал-лар, икки скверга бюстара тураллар, Кы-айы болуоссатыгар барельеф туроохтаах.

Иккис Геройбут төрдө Иркутскай уобал-лас Черемхово куорат. Аата Николай Пет-рович Кудряшов диэн. 1922 сыллаах тө-рүүх. Сэрии иннинэ шахтаҕа слесарь үөрэ-

нээччитинэн үлээбит. 1940 сыллаахха ар-мияҕа барбыт. Сэрии буолбутун хара ман-найгыттан кэриэтэ, от ыйыттан фронтта кыргыспыт. Арбааны, Воронежскай, Брянскай, 1-кы, 2-с, 4-с Украинскай фронттарга сэриилэспит. Түөрт төгүл баа-һыра сылдыбыт. 1944 сыллаахха младшай лейтенант курсун бүтэрбит. Киев иһин кыргыһыга Кудряшов взвода Пуша-Во-дица таһыгар 150 фашист саллаатын уонна Украина киин куоратын иһигэр Крещатик-ка өссө 80 өстөөбү кырган биллибитэ.

Бу сыл тохсунньу 10 күнүгэр Кудряшов-ка Сэбиэскэй Сойуус Геройун аатын инэр-биттэрэ. 1945 сыллаахха Николай Петро-вич демобилизацияланан төрөөбүт куора-тыгар тийэн шахтаҕа үлэти кирибит. 1953 сыллаахха сууттанан Геройун аата со-туллубута, хаайыллыбыта. Хаайыттан тахсан баран эмиэ урукку шахтатыгар, онтон "Промкооператор" диэн артельга үлээбитэ. 1956 сылтан Саха сиригэр кө-һөн кэлэн олоһубута, Амакинка экспедици-ятыгар Өлөөнгө оробуочайынан үлээ-битэ. Ол кэннэ 1964 сылтан Нурба Авиа-пордугар суоппардаабыта. 1973 сыллаахха өлбүтэ уонна Нурбаҕа көмүллүбүтэ. 2009 сылтан Нурба актыбыыстара (чуолаан авиация бэтэрээнэ Тихонов М.А.) туруор-саннар 2013 сыллаахха Николай Петрович-ка Сэбиэскэй Сойуус Геройун аатын төн-нөрбүттэрэ.

Ити курдук нурбалар Кыайыбыга кы-лааппыт үгүс. Билингитэ Кыайы болуос-сата онгоһуллан бүтэн эрэр. Бүтэбинэ аһыллыгыгар Саха сириттэн сэриигэ бар-быт дьон (ол быһыгар нурбалар) үгүстүк охтубут сирдэригэр Ильмень күөл таһыт-тан, Волгоградтан (Сталинград), Курскай тоһоһуттан, Ржев таһыттан, Москва уоба-лаһыттан буор аҕалылан сытар. Өлбүт ба-йыастарыт буор куттара дойдуларыгар дэ-төннөн уоскулангы булуохтара.

(И.А. Анисимов "Өйдөбүһүк" кинигэтэ туһанылына).

1945 сыллаахха архыып дааннайынан оройуон олоһо

Нурба архыыбыгар 1942-1945 сыллар-даабы оройуон сэбиэтин отчуоттара харал-ла сыталлар. Отчуоттара ол саҕанаабы олох-дьаһах, холкуостар үлэлэрэ, оройуон олоһо суруллубуттар. Балартан биһиэхэ 1945 сыллаабы отчуот интерэһиргэтэр. Кыайы сылыгар дьон хайдах олоһубут эбитит?

1945 сыллаахха Нурбаҕа туох да олус бэрт саас буолбут. Ыам ыйын 4-гэр диэри хаар ууллан бүтэн, ыһыы үлэтэ эрдэ саҕала-нан биир нэдиэлэ иһигэр үлэлээн бүппүт-тэр. Барыта 345 центнер сэлэһинэйи, 445 центнер дьээрһинэйи, 10239 нэчимэйи, 160 центнер эбиһинэйи ыспыттар. Маны барытын 3210 туюнна күлүнэн уобурдубуттар.

Кыһыны олус ыараханньык туораабыт эбиттэр. Ол курдук сүөһү бөбөгө оройуон үрдүнэн ырыганаан охтубут - 1307 хоро-һор муостаах (үксэ ньири) уонна 307 сыс-пай сииллээх.

Бу сылга холкуостарга оройуон үрдүнэн 13447 хороһор муостаах (1944 с. - 21438, 1935 с. - 30111), 6994 сылгы (1944 с. - 6789, 1935 с. - 13833), 912 хой (1944 с. - 732, 1942 с. - 392), 224 таба (1944 с. 251, 1942 с. 200) баар эбит. Баларга барыта оройуон үрдүнэн бу сыл 49050 туюнна от бэлэмнэммит.

Күһүн 7936 га инэннэх оройуон бааһы-наларыгар туораахтаабы хомуйаһынга оройуон үрдүнэн 8 комбайн, 81 самоскид, 3 сноповеялка, 95 лобогрейка, 5 массына, 1698 сылгы, 321 оҕус туһаныллыбыт, бары-та 2651 киһи үлэлээбит. Балаһан ыйын 5 кү-нүгэр хомуур үлэтэ бүппүт. Бурдугу хому-йаһынга Саха сиригэр биһиги оройуон бу сыл бастакы миэстэни ылбыт. Бурдугу су-даарыстыбаҕа туттарааһын алтынны 25 күнүгэр диэри бүппүт, былаан 110% туол-бут.

Оройуон үрдүнэн барыта 73 холкуос баарыттан сороһтор атын холкуостарга холбоспуттар, холобура Таркаайы нэһи-лиэгэр "Кыһыл саһарҕа" холкуос "Кыһыл ылык" диэн холкуоһу кытта холбоспут. Бастын холкуостарга бу сыл "Кыһыл Өктөөп" (II-с Нурба нэһ.), "Дьиикимдэ" (Сүлэ нэһ.), "Өктөөп төлөнө" (Хорула нэһ.), "Үлэ күһэ" (Сүлэ нэһ.) киллэрил-либиттэр. Бастын холкуостар көлөһүн кү-нүн атыттарга холоотоххо син элбэҕи аах-сытыттар. Холобура, "Үлэ күһэ" холкуос 23 центнер туораабы, 8,26 центнер хортуо-пуйу, 32 киилэ арыны, 1,26 центнер оҕу-рут аһын, 116 киилэ эти уонна 1656 сол-

куобайы харчынан ылбыт. Биллэн турар бу бүтүн холкуос дьонулар аҕыйах, ол эрээри байыаннай кэм холкуос төһөнү үлээбэ-титтэн, төһө үүнүүнү аҕалытыттан быры-һаннаан биэрэрэ.

Бу сыл оскуолаларга анаан 7098 кубо-метр оттук мас бэлэмнэммит. Арай Нурба орто оскуола улахан тэрилтэ буолан ма-һын бэйэтин күһүнэн бэлэмнэммит эбит. Учууталлар уонна үөрэнээччилэр үлээ-тэхтэрэ. Ону таһынан былаастар холкуос-тарынан оскуолаларга босхо өрөмүөн үлэ-тин ыыттарбыттар. Ханалас сэлэһинэйтин олохтоохторо интернаттаах оскуолаларын бэйэлэрэ уопастыбаннай дьыала быһыы-тынан босхо туттубуттар.

Ити сыл оройуонга 29 оскуола баар эбит, балартан орто оскуола 1, тоһус кы-лаастаах 7, атыттар алын оскуолалар. Оро-йуонга бу саҕана 1 үрдүк үөрэхтээх, 7 си-тэтэ суох үрдүк үөрэхтээх, 84 орто үөрэх-тээх (оскуола үөрэхтээхтэр быһыылаах), 54 ситэтэ суох орто үөрэхтээх (алын буолоу) учууталлар үлэлиир эбиттэр. 1942 сыллаах-ха 9 үрдүк үөрэхтээх учуутал баар эбит буолабына бу сыл биир эрэ үрдүк үөрэх-тээх учуутал баара учууталлар фронтта бар-быт буолуохтарын сөбүн этэр. Оройуон үр-дүнэн 49 оҕо ыалдыан, 53 оҕо кыямат ма-тырыйаальнай балаһыанньаттан сылтаан (быстар дьадаҕы буоланнар) бу сыл кы-йан үөрэмэтэхтэр. 335 миэстэлээх 7 ин-тернат, 200 оҕоолоох 2 детдом, 130 миэстэ-лээх 12 холкуос интерната үлэлээбиттэр.

Оройуон үрдүнэн 600-тэн тахса оҕону судаарыстыба хааччыныга ылбытын сэ-рии саҕанаабы олох ыараханньык туоһулуур. Сэрии саҕанаабы ахтыылартан көрдөххө "интернат аһылыга (үксэ турнепс, балык аһылык) элбэх оҕону хоругуйан өлүүттэн быһаарыта" диэнин элбэх. Холобура, Егор Сидоров диэн востоковед "Күнгэ 300 грамм килиэби, турнепстан хааһыны эбэ-тэр балык миинин, итиэннэ бырааһын-ныктарга быыкаа арыы уонна тооромос саахар биэрэр буоланнар элбэх оҕону хор-гуйан өлүүттэн быһаарыта интернат" диэн ахтар.

Интернатка өссө танас биэрэн абы-рыыр эбиттэр. Ол курдук Райторготдел ин-тернаттарга тыһыынча миэтэрэ мануфак-тураны, 70 паара хаатынканы, 80 телогрей-каны, 120 бүрүүкэни, суорбаннары, бы-лаачыйалары көмө быһыытынан босхо биэрбит.

Үөрөбү суох улахан дьонго всеобуч (всеобщее - Сэбиэскэй былаас киллэрбит өйдөбүлэ, бары үөрэхтээх буолуохтаахтар диэн) ирдэбиллэнэн үөрэтэр эбиттэр. Ол курдук бу сыл 141 киһини ааҕарга, суруйар-га уонна суоттуурга үөрэппиттэр. Барыта оройуон үрдүнэн 1945 сыллаахха 527 үөрэ-бэ суох киһи баара биллэр эбит.

Култуура эйгэтин туһунан этэр эбит буоллаха, 1945 сыллаахха 28 ааҕар бала-һан, 10 холкуос кулууба, 1 оройуоннаабы култуура дьэстэ уонна 1 библиотека үлэ-тин эбиттэр. Самодельность сайды-быт. Ол курдук 28 драматическай, 19 хоро-вой, 12 музыкальнай, 19 үңкүү курууокта-ра баалара отчуоттаммыт. Сыл устата 86 кэнсиэр буолбут, 105 сыанка оонньоммут, 52 научно-популярнай тиэмэҕэ лекция аабыллыбыт. Култуураҕа матырыйаальнай база мөлтөбө, үлэти бэлэмнээһинэ ол са-һана сытыгыттар уруйбуттар.

Доруобуя харыстабылыгар оройуон үрдүнэн 8 быраас, 14 фельдшер, 10 акушер-ка, 31 медсестра, 2 лаборант, 2 аптека үлэ-нитэ үлэлиир эбиттэр. Оройуонга трахо-матознай диспансер уонна сэллик балы-һата баалара санитарнай усулуобуйа куһа-һанын, ас-үөл тийгэтин туоһулууллар. Сэллик балыһата сэрии саҕана 300 ынабы уонна 120 биэни тутар эбит. Отчуокка "ку-мысных кобылиц" диэн тылларыттан сы-лыктаатааха кымыһынан сэллиги эмтиир буолуохтаахтар. Сэллигинэн оройуонга ити саҕана үлүгэр үгүс киһи ыалдыар эбит - 837. Доруобуя харыстабылын үлэтигэрэ улуус олохтоохторугар чэбэр олох туһунан 800-чэкэ лекция аахпыттар, ол түмүгэр 63 хотону дьэстэн араарыттар, 102 убуору-най тутуллубут, элбэх ыал муосталаммыт уонна умывальниктаммыт. Оройуон бюд-жетыгар бу сыл 3603,4 солкуобайы киллэр-бит, онтон туттубут харчыта бүтүннүүтэ 6161,2 солкуобай эбит.

Суол тутуугу харкуостары эбээһи-нэстээн дьону босхо үлэлэтэр эбиттэр. Ба-рыта биллэн турар илии үлэтэ. Күрдьэх, буор таһарга орустаах тэлиэгэ уонна хо-руур, ойууру солуурга сүгэ, эрби.

Оройуон үрдүнэн сибээс син олохто-мут диэн суруйбуттар. Ол курдук киин 25 нэһилиэги кытта телефонунан кэпсэтэ олоһорун отчуоттаабыттар, барыта 91 теле-фон аппарата баар эбит. Ол аата сүрүннээн тэрилтэлэргэ эрэ буолуохтаах. Чуукаар уонна Марха линиялара мөлтөхтүк иһил-

лэр эбиттэр.

Осовиахим (обороннай үлэни ытыһар тэрилтэ) үлэтин отчуоттаабыттар. Ол кур-дук ити тэрилтэ 58 ячейката 1247 чилиэ-ниттэн 91 пулеметчыгы, 27 снайперы, 235 воронилловскай стрелогы бэлэмнээбит. 985 киһини байыаннай үөрэххэ сүүстэн тахса инструктор үөрэппит (НКВД-лар). Комсо-мольскай хайыһар кроһун ыыппыттарыгар 1626 киһи кыттыбыт, балартан ГТО I-кы нуорматын 800, II-с нуорматын 98 киһи туттарбыт. Сайын кросс ыыппыттарыгар 1135 киһи кыттыны ылбыт.

Өлбүт красноармеецтардаах ыалларга барыта 580 тыһыынча 933 солкуобай көмө уонна 216 тыһыынча 643 солкуобай биэ-нсийэ бэриллибит. Армияҕа сылдыар аҕа-лардаах, фронтан кэлбит инбэлииттэрдээх ыалларга улуус олохтоохторо 20 600 сол-куобайы уонна аһы-тангаһы хомуйан биэр-дилэр, итиэннэ судаарыстыбаттан 161 квартира, 5487 кубометр оттук мас, 56,4 центнер хортуопуй, 6,2 центнер эт, 115 сүөһү бэрилиннэ диэн отчуоттаммыт. Ону таһынан кинилэргэ налоговай чэпчэти-лэр онгоһуллубут эбиттэр.

Демобилизацияланан кэлбит дьонго судаарыстыбаттан 154 мануфактура, 56 паара хаатынка, 34 паара бачыынка, 170 араас трикотаж танас, 47 киилэ арыы, 97 киилэ эт, 690 киилэ туораах, 200 киилэ оҕу-руот аһа, 65 кубометр оттук мас бэрилли-бит, 10 ынах, 5 биэ атыыламмыт. 188 кэл-бит саллааттан 90-нун холкуос үлэтигэр, 7-ни холкуос салайар үлэтигэр, 2-ни про-мышленнай тэрилтэҕэ, атын тэрилтэлэргэ 15 киһини ыыппыттар.

Бу сыл күндү түүлээх бөбөнү бултаа-быттар. Холобура, маалыкайдар 370 ты-һыынча 392 солкуобай сууммаҕа кыылы өлөрбүттэр.

Олохтоох промышленность диэн пром-комбинат уонна ас-үөл комбината эбит. Промкомбинат тэлиэгэ сапчаастарын, үлэ тэриллэрин, испиискэни, кирпииччэни, буочуканы, хаатынханы (олохтоох сырьет-тан, хойу иитэр этилэр улууска), боолдьоһу онгорор эбит буоллабына, ас-үөл комбина-та ынах арыатын, утахтары, бурдук астары онгорон таһаарарын суруйбуттар.

В. БОРИСОВ,
Норуоттар доһордоһууларга түмэл үлэһитэ.
(Нурбатаабы архыыптан 1945 сыллаабы райисполком отчуотта туһанылына).

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

- Кыайыы 70 сыла -

1941 сыллаах Аҕа дойду сэриитэ мин үс убайбын, аҕабын илдэ барбыта. Улахан убайым Өлөксөй Мандаров сэри сабаланыыта Торуой Бордонто сэбиэксэ үлэлээбитэ. 1941 сыллаахха сэриигэ ыгырыллан баран иһэн араа Бүлүүгэ ис тибиинэн ыалдыан олбүт этэ. Орто убайым Мэхээлэ 1942 сыллаахха бэбиэксэ туһуута. Олунньу 23 күнүнээби Ильмен күөлгэ хаан тохтуулаах кыргыһыга сырдык тынаа быстыбыта.

Кыра убайым Кындараас (Кондратий) Бүлүү педучилищетын бүтэрбитэ. Сэри сабаланыыта районоҕа үлэтирэ. 1941 сыллаахха ыгырыллан барбыта. Москва таһынааҕы кириэтирэн кун этин бааһырдьыта, онтон атаҕар таптарбыт этэ. Сылтан ордук сэриилэспитин кэннэ похоронка кэлбитэ. Сэрииттэн миигин үөрэн, үөрэхтээх киһи буол дьэн мэлдьи суруйара. Убайым аах сэриигэ баралларыгар Үңкүүлүүр Үрүн Хайатыгар сурук суруйан хаалларбытара, хомойуох иһин, дьыл-хонук номнуо суурайта. Арааһа, кырыктаах өстөөгү кыдыһан сотору дойдугарыгар кыайыы көтөлөнөн эргиллэхпит дьэн ыраланан суруйтара буолуо дьэн таайабыт эрээ... Үңкүүлүүртэн уоттаах сэриигэ барыттартан ким да дойдутугар төннүбэтэ...

Аҕам Хабырылла булчут этэ. Бултаабыт булдуун тиинги, кырынааһы, солонҕону, саһылы Күндээдэ Аранастааҕар туттаран бурдук, чэй, табах аҕаларын өйдүүбүн. Билиги Үңкүүлүүрбүт ол саҕана булдуун баай этэ. Кыһын тайах, куобах этэ, сайын кус, балык аһылыктаах этибит. Аҕам булдууттан элбэх киһи тиксибитэ, дьонго мэлдьи бэрсэр идэлээбэ.

Сэри сабаланыытыгар фронтта күндү түүлээх наада дьэн ирдэбил өссө үрдэбитэ. 1942 сыллаахха аҕам ахсынныыга тымныан, сэбиргэхтэтэн дьэтигэр Сыйаан үрүһүн баһыттан нэһилэ тийэн кэлээтэбит этэ. Кириэт сытыммыта. Кэлин суолун көрбүтүрү хаста да сынныанан кэлбит дьэтигэр. Ол саҕана аҕам биэс уонун саҕа ааһан эрэр, бэйэтин кыанар киһи этэ. Дэлээбэ да итинник ыалдыан баран сатыы сылдьан тайаҕы өлөрүү дуо. Астыгырыгар кыаҕа тийбэккэ элбигэр Дэлээсэбэ ыйан биэрбитин кэлин Уоһуктуун баран астаабытара. Улахан да тайах дьэтигэрин өйдүүбүн. Аҕам ыалдыан кэлэригэр дьэбэ 3 кыыс баарбыт. Ийэм биэрэстэлээх сиргэ Хомустаахха фермаҕа ыанныксыт этэ. Ити кэмнэ ыалдыан суорбан-тэллэх киһитэ буолан сытара. Саҕаан кэлбэтэбэ. Мин, 12 саастаах кыыс, бал-

Кинилэр ааттарыгар сүгүрүйэбит

Убайым Мэхээлэ.

Кындараас.

Кэргэним Р.Е.Алексеевтыын.

тым Балбаара, эдьийим 22-лээх Дэлээсэ эрэ баарбыт. Дэлээсэ холкуос үлэтигэр хара сарсыардаттан киэһэ хойукка дьэри умса түһэрэ. Аҕабын онон мин ыарылаабытым. Аҕам муннаах ынчыга билигин да кулгаахпар баар. Бурдугунан ууга хааһы онгорорум. Ону "Бурдуккун харыстаа, аҕыйаҕы кут", дьэтиирэ. Тыбыс-тымныы атаҕын сылыта сатаан илибинэн имэрийэrim, кулука кэтэрдэrim. Өлөр түһүңүр: "Кэтэрдимэ, итини да кэтэн киһи буоларбын аастым", дьэтиибитэ. Ол түүн сарсыарданан быстыбыта.

Ийэм уңуобунан кыра, хатыһыр этэ. Уолаттарым кэлиэхтэрэ дьэн сэри бүтүрү дьэри кэтэспитэ. Ол саҕана фронтта дьэн куобах истээх үтүлүк, кулука тиктэрээчилэр. Ону баҕар убайдаргар тиксибэ дьэн миэхэ тиктэрээчи. Баҕар мин тикпит үтүлүкүттэн биэр эмит сэриигэ тийбитэ дуу?

Аҕам өлбүт сайыннытан холкуос үлэһитэ буолбутум. Саас бурдук ыһыгыгар сир боромньолуурум, сайын окко, күһүн бурдук хомуйутугар үлэтирим. Күһүн дьахталлар тыһынчалыы бурдугу баайаллара, мин 7-8 сүүһү баайарым. Киһи тыһыраҕа бааһыран хаалааччы. Онтон бурдугу кээһэрбит.

Кыһын атынан, оҕуһунан тийэн өрүс үрдүгэр молотилкаҕа аҕаларбыт. Үс ат молотилка эргитэлэрэ, ону 3 оҕо буолан ат кэнниттэн батыһа сылдьан үрүрүбүт. Хайа да тымныыга тохтоппот этилэр. Бурдугу туораабыттан араарыт кэннэ

ыскылаакка кутааччыбыт. Бурдук кутуруга кыайан ылыллыбатах буолабына саас..... Ыраастаммыт бурдугу болуотунан Ньурба пуунга киллэрэн туттараллара.

Бороскуо, саҕаһым Өкүлүүн оту мунһар барахсаггар этэ. Саҕаһым Өкүлүүн Рысаков эдьийин кыһа этэ. Кырабылларын тыһа сырылаан олорооччу. Хааман иһэр курдук мунһаллара. Нуорма күннэ 1 га 20 суотай, оҕо 40 суотай этэ.

Мин биригэн хомойобун. Убайым Кындараас сэрииттэн үөрэхтин быраҕыма дьэн кэриһин кыайан толорботум. 1940 сыллаахха 10 сааспар Аранастаахха бастаа кылааска үөрэнэ кирибитим, ыалга олорон үөрэммитим. Дьонум лэпсэксэ, көбүөр, даҕа, куобах этэ өйүлээн ытааччылар. Күнүс лэпсэксэ оҕото, биэр луоска көбүөр, эбэтэр даҕа сиэчибин. Киэһэ куобах буута эбэтэр сиһэ. Аһылыкпын кэмчилээн сиэчибин. Өрөбүл айыы 10-ча км сиргэ өрүһү туораан сатыы дьэбэр барааччыбын. Ол сылдьан аһа, таһа кырымычык киһи үһүскэ үөрэнэ сылдьан испинэн ыалдыбытым. Ол сыл аҕам өлбүтэ. Онон үөрэнэн бүппүтүм. Аҕам өлбөтө буоллар ситэри үөрэним этэ. Ити алдырайдаах сэри миигин үөрэхтэн матарбыта. Ол иһин оҕолорбун барыларын үөрэхтээх буолун дьэн үрэтэрбитим. Онон убайым кэриһин толорбут курдук сананабын.

1948 сыллаахха Алексеев Роман Егоровичтыын ыал буолбуппут. Роман 1943 сыллаахха убайа Бүтүрдүүн сэриигэ ыгырыллан бири-

гэ барыттар. Забайкальскай фронтта 2 Украинскай степной полкаҕа сулуспалаабыта. Квантунскай армияны утары сэриигэ кыттыбыта. Балаһан ыйын 2 күнүгэр Япония капитуляцияҕа илии баттанан иккис Аан дойду сэриитэ түмүктэммитэ.

Кэргэним "Аҕа дойду сэриитэ" уордынааҕа. Георгий Жуков аатынан, Сталин төрөөбүтэ 120 сылыгар бэриллибит, Кыайыы 20, 40, 50, 60 сылларынан, Сэбиэкскай Союз сэбиэниилээх күүстэрин 70 сылыгар бэриллибит мэтээллэрдээбэ. "Ньурба" совхоз экономикатын сайдыытыгар, Саха сирин норуотун хаһаайыстыбатын сайдыытыгар кылаатын иһин дьэн Саха сирин обкомун, Президиумун, Министирдэрин Сэбиэтин элбэх грамоталарынан наҕараадалааммыта.

Арамааннын билсипэрим саҕана Крупскай аатынан холкуоска ферма сэбиэсскайынан үлэли сылдьарым, сэбиэт депутата этим. Киэһэ мунһах кэнниттэн ферма наадатыгар хараһыан атыһаһа маҕаһынгна кирибитим. Арамаан онно атыһыт этэ. "Бу кинигэни аах" дьэн кинигэ биэрбитэ. Иһигэр сурук укпүт этэ. Онтон ыла билсипипит. 1953 сыллаахха суоппар курсугар Дьокуускайга баран үөрэммитэ. Онтон 60-гар дьэри суоппардаабыта. Үчүгэй үлэтин иһин "Бочуот знага" орденынан наҕараадалааммыта. Мин кэргэним сыйтары-сымнаҕас майгылаах, киэн көбүстээх киһи этэ. Пенсияҕа

тахсан баран кадровай булчут буолбута. Тиинги, андаатары хастыы да сүүһүнэн, солонҕо, киис, кырынаас бултан тутарааччы. Тайахха, эһэбэ сылдыааччы.

Бэртээхэй мас ууһа этэ. Үңкүүлүүртэн Ньурбаҕа көһөрбүтүгэр 30-таах сылдьан дьонум аах дьэтирэн, 8х7 дьэни көтүрэн өрүһүнэн болуоттаан киллэрэн Ыраах Убайаанна туһуута. Күһүн бүтэрэн дьэтигэр кирибипит. Тулааһа улааппыт уол айылбаттан талааннаах, мындыр өйдөөх буолан барыны бары сатыра. Иккис дьэтин эмиэ бэйэтэ туһуута. Ону тэнгэ элбэх сүүһү, сылгы иттэн олорубуппут. Киэн-куон, үрдүк, сырдык дьэни туһуута. Техникаҕа барытыгар сыстаас этэ.

Билигин мин 8 оҕолоох, 16 сизннээх, 14 хос сизннээх дьоллоох эмээхсиммин. Бүгүңгү эйэлээх олоххо олорубут иһин бэйэлэрин сырдык тыһыннар толук уурбут, төрөөбүт алаастарыгар төннүбэтэх хаарыаннаах убайдарбын, сэри ыар сылын содулугар тыһыла бэйэлэрин харыстаммакка хорсундук үлэлээбит ийэлээх аҕабын, сэрииттэн тыһынаах эргиллэн кэлэн эйэлээх олоҕу тутуспут тапталлаах кэргэммин, аҕабытын, эһээбитин сылхонук аастаһын аайы бары мэлдьи харааста уонна махтана ахтабыт, кинилэр ааттарыгар өрүү сүгүрүйэбит.

Мария Гаврильевна МАНДАРОВА, сэри бэтэрээнин огдообото, тыыл бэтэрээнэ.

"Историятын билбэт нуруот, инникитэ суох нуруот" дьэн нуучча улуу учуонайа Михаил Ломоносов мээһэбэ эпэтэбэ чаччы, ол курдук дьэ кэргэнин олобун, историятын билбэт киһи инникитэ хардыта сэмэй.

Инникитэ хардыытыг чинг, эрэллээх буоларын туһугар хас биридин киһи бэйэтин дьэ кэргэнин историятын билиэхтээх, киэн туттуохтаах, номох курдук, чөмчүүк тааһы харыстыыр курдук уостан уоска, сүрэхтэн сүрэххэ сылаастык, ыраастык көлүөнэттэн көлүөнэбэ тиксэриэхтээх.

Норуот, сэри Геройдара уһулччу хорсун быһыларын иһин Герой үрдүк аатын сүгэллэр. Онтон кыайыыны Геройдар эрэ онгорботтор, кинилэри кытта тэбис тэнгэ

күн аайы түүннэри-күнүстэри, бэйэлэрин дойдугарын, нуруоттарын иннигэр иэстэрин үрдүктүк тутан, өстөөхтөн чаҕыйбатах, сэри хоннуутугар Герой ааттамматах төһөлөөх элбэх киһи охтубута буолуой, эбэтэр сэри кыттылааҕа дьэн сэмэйдик ааттанан кэлбитэ буолуой.

Саас баран истэбин аайы, өй хойдон эбитэ дуу, санаа ситэн эбитэ дуу, "онтон мин дьонум сэри кэмигэр хайдах олобруттарай, туох дьарыктаах этилэрэй, туох ыра санаалахтарай, тугу ситиспиттэрэй, ханна сэриилэспиттэрэй", дьэн санаалар үйэ-хаайа тутталлар.

Ийэбэр таһа сылдьан, дьэ кэргэн урукку-хойукку хаартыскаларын көрөттүү олорон, урут көрбөтөх кэмбиэрбэр иннэ түстүм. Арыян көртүм, эһээм Федоров

Бырааттыы Михайловтар Улуу Кыайыыга кылааттара

Василий Дмитриевич байыаннай билиэтэ, паспора уонна да атын докумуоннар быыстарыгар А4 лиискэ ксерокстаммыт суругу булан аахтым. Эһээм биригэ төрөөбүт убайа Михайлов Георгий Степанович сэри бэтэрээнин ахтыта буолан биэрэ. Урут көрбөтөх докумуоннарын көрөн, айманан ийэбиттэн ыйыппыһын, "ити саҕаскыт Рита хата наһаа үчүгэйдик кичээнитик харайа сытарын көрөн оҕолорбор, сизннэрбэр көрдөрүөм дьэн уларытым", дьэтиэ.

Таайыт Георгий Степанович Курскай Дугаҕа сэриилэспитин истэrim, ол гынан баран бэйэтин илиитинэн суруллубут ахтыыны ааһан наһаа долгуйдум: "1943 сыллаахха Брянскай, Тула, Орел уонна бүтүһүгэр Курскай Дугаҕа кыттыны ылыбытым. Павлово дьэн станцияҕа араанныы буолан бүтүһүтээх хапсыһыга кыайан кыттыбатабым. Госпитальга эмтэнэн баран төрөөбүт дойдубар барбытым.

Сэригэ сылдьан биэр маннык түгэни бэлиэтиэхпин баҕарабын. Горскай станция таһыгар неместэр 80-ча оҕону оскуола дьэтигэр хаайан сыттаһарына, биһиэхэ 80-ча

саллаакка, бу оҕолору босхолоон уонна тимир суол станциятыгар таһааран поездка олордутаан дьэн дьаһал биэрдилэр. Дьэ итиннэ элбэх сүтүк тахсыбыта. 80-ча киһиттэн баара суоҕа 30-ча эрэ буолан хаалбыппыт. Уонна ити оҕолору хаайа сытар урдустар обороналана сытар оскуолаларыттан босхолоон, оҕолору барыларын быһаан таһааран атаарбыппыт. Ол иһин биһиэхэ, 18 киһиэхэ "Хорсунун иһин" мэтээл биэрбиттэрэ."

Онтон биһиги эһээбит Василий Дмитриевич (таайыгар иитилибит буолан иитилибит дьонун араспаанньатынан, аҕатын аатынан барбыт) сэригэ сылдыбытын эмиэ билэбит. Кыра сылдьан төһөтө көхтөрүн олорон мэтээллэринэн оонньуур да этибит, арыый кыратык улаатан баран "эһээ, сэри туһунан кэспээ" дьирбит. Оччолорго, эһэм тугу кэспээбитин, хомойуох иһин, дьолоҕойбор хаалларбатаһын.

Василий Дмитриевич 21 саастааҕар Японияны кытта сэригэ ыгырыллан барар. Биэр ый курдук сэриилэһэн, чэпчэкитик араанныы буолан хамыһыйаланан дойдугу-

гар төннөр. Бырааттара Гавриил Степанович сэри сабаланыытыгар 15 саастаах уол этэ. Сэри ыар сылларыгар ыарыһах дьэн сытан-олорон хаалбакка, ыарахан үлэ киһи санныгар сүктэриллибитэ. Баастаан суруксутунан, онтон хонуу биригэ-дьиригэн үлэлээбитэ.

Бу курдук бырааттыы Михайловтар Улуу Кыайыыга бэйэлэрин харыстыытыг киллэрбиттэрэ. Киһи иккитэ өлөр дииллэр: баастаан этэсинэн, онтон киһи туһунан умуннахтарына уонна үйэ-саас тухары аата бүтүһүтээхтик ааттаннабына.

Эһээлэрбит Дьөгүөр, Баһылай, Хабырылла биһиэхэ хаалларбыт эйэлээх олохторун, ыраас халлааннарын, туолбатах ыра санааларын харыстыытыг, сыаналыытыг, умнубаппыт. Оҕолорбут, сизннэрбит кинилэр ааттарынан, эһэлэринэн киэн тутталларын, кинилэр үрдүк ааттарын ханна да киртиппэккэ, түһэн биэрбэккэ ололорлоругар иитэбит, такайабыт.

У.Е.СПИРИДОНОВА, Саха Республикатын үөрэтигин туйгуна, үөрэх салалтатын методическай кинини салайааччыта.

Умнубаппыт! Ытыктыбыт! Сүгүрүйэбит!

Таайым бойобуой суола

Таайым барахсан сэриигэ снлдыбыт сыла олобун биир саамай тынгааһыннаах түгэнэ буолан, сүрбэр-быарыгар умнулубаттык ингэн хаалбыт этэ. Онон сэриигэ снлдыбытын туһунан олордор эрэ хара өлүөр диэри кэпсээн киирэн барааччы. Сэриигэ ыар кэмнэригэр омук дыно биир иллээх кэргэн курдук сарын сарын-нарыттан өйөнсөн снлдыбыттарын тоһоболоон этэрэ. Бойобуой доботторун истинник ахтара. Кини кэпсээннэрин куруук истэ снлдыых курдук, сурукка тнһэн иһэр өй оччотообуга кимиэхэ да киирбэтэх... Бойобуой доботторуттан миэхэ арай төбөбөр Достовалов диэн фамилия хаалбыт.

Таайым сэриигэ снлдыбытын туһунан дыон-сэргэ билиитигэр таһаарар санааны уруккуттан иитиэхти снлдьан баран, быйыл Кыайыы 70 сылына сибээстээн ахтан-санаан аһарга тобоостоох диэн дыэ суруйан эрбнн.

Таайым Буслаев Николай Андреевич Нурба Куочайыгар 1915 сыллааха дыадагы ыалга төрөбүтэ. Церковнай-приходской оскуоланы бүтэрэн, оччотообу кэмнэ додо курдук үөрэхтэммитэ. Онон 18 саастаагар 1933 сыллааха Куочай сельсоветыгар сэкирэтэринэн үлэти киирбитэ. Эдэр эрчимнээх уолу бэлиэти көрөн, оччотообу райсовет бэрэссэдэтэ-лэ Сергей Васильев (Борогонский) 1935 сыллааха санга аһыллыбыт туббалыһаага захонуна ыгыран ылбыта. Онон үлэти сырытабына Аба дойду Улуу сэритэ сафаламмыта.

Кини 1942 снл бэс ыйын 26 күнүгэр сэриигэ барбыта. Борокуот кини куйахага күүрүөх энсилийэр хаһыта, бизэксэ ытаһа хаалыт дыонноро эдэр дыон сүрбнн аймаабыта. Аара Үөһэ Бүлүү, Бүлүү бизэргитэн эбии киирэннэр, борокуот иһэ ыы быччары туолбута. Борокуот хара буруонан уууран, Бүлүү өрүс долгунун инсэлээхтик ыгыан, сэриигэ барааччылары Дьокуускайы буларбыта.

Ол кэннэ салгы айаннаан дылдьата Челябинский куоракка тиердибитэ. Онон ағыах хонук үөрэтээт, фронтта атаарылыбыта. Николай Андреевич I гвардейский тимир суол 5 батальонугар түбэспитэ. Санга кэлбит састаабы Баку куоракка байыаннай чаас командованиятыгар туттарбыттар. Командирдар салгы Грозный куоракка илдьибиттэрэ.

Кинилэри роталарга хайыталаат, үрэх кытыгыгар строевой занятие ыыта сырыттахарына, эмискэ халлаанга хара суор курдук, немец самолеттара көтөн

кэлбиттэрэ уонна үрэх нөһүө баар нефтебазаны бумбалаан барбыттар. Командирдар тутта "Сытын" диэн бирикээс бизэр охсубуттара. Сорох рота үрэх кытыгыгар, сорох хайа быһыгар хаптайа сыппыттар. Самолеттар нефтебазаны үнтү уматан баран аны үрэти туораан сытар дыону бумбалаабыттар уонна сорукуптун ситтибит диэбитти төттөрү көтөн сундулупттар. Ити ытылааһын кэннэ стройдаппыттар 150 киһи өлбүт этэ. Ол иһигэр таайым ротатыттан 17 киһи өлбүт, сүүрбэччэ киһи бааһыбыт этэ. Ити курдук, фронтта тиийдэбин бастакы күн бойобуой сүрэхтэниини ылбыта.

Немецкэй авиация Грозный куораты күннэри-түннэри тохтоло суох бумбалыгы турара. Онон кинилэр чаастара Грозный куорат оборонатыгар хаалар буолта. Грозныйга биир ый буолтара, өстөөх хас да атаакатын төттөрү охсубуттара. Кинилэри солбуя пехотинестар кэлбиттэрэ. Онон Буйнакс, Махакала куораттарынан собуруу Буг өрүс таһыгар барбыттар. Кини чааһа пехота өрүһү туораатабына кинилэр кэннилэриттэн өрүһү туоруур мас муоста тутан, ыарахан орудиялары, танкалары, "Катюшалары", боеприпастары уонна аһылыгы сэриилэһэр армияга тиердэр эбээһинэстээбэ.

Дыэ ити курдук сэриини Грозный куораттан сафалаан Кавкаһы, Беларуссияны, Украинаны, Польшаны босхолоһон сэриини Эльба өрүскэ тиийэн түмүктэбитэ. Ити устатыгар Буг, Терек, Дон, Днепр өрүстэргэ уонна 14 кыра үрэхтэргэ муоста тутуспута. Ити муосталары өстөөх быыстала суох бумбалааһынын уонна артиллериятын уотун ортотугар

снлдьан туталлара.

Өстөөх муостаны туттарымаары, кырафатык кэтээн сытан, элбэх күһүн бырафара. Ол иһин сүтүк куруук элбэх буолара. Хас муоста тутуутун ахсын элбэх киһи өлөрө уонна бааһыра. Холобур, Запорожьефа Хортица өрүс кытыгыгар баара эрэ 150 миэтэрэ усталаах муостаны туттаары 300-тэн таһа киһини сүтэрибиттэрэ. Иккилии рота буолан солбуһан түннэри-күннэри үлэтиллэрэ. Биир түүн кини ротатыттан 17, солбуһар ротаттан 39 киһи тыыннаах ордубута, атыттар бары өлөн уонна бааһыран стройтан туораабыттар.

Командование туруорсан сарсыныгар көмө кэлбитэ. Муостаны түргэнник тутарга, өстөөбү арыттан таһаарар сорок турбута. 20 "Катюша", 30 пушка ытылаабыта, үөһэттэн самолет бумбалаабыта. Ити кэннэ кинилэр чаастара кимэн киирбитэ уонна арыттан өстөөбү үүрэн таһаарбыта. Бу кыргыһыга Николай Андреевич төбөтүгэр бааһыран госпитальга сытан тахсыбыта. Ити кини үһүс бааһырыта этэ.

Сэриигэ көрсүбүт элбэх түгэниттэн манньк түбэлтэни ахтар. 1944 сыллааха кини батальона поеһынан айаннаан Польша столицата Варшава куораттан үс көс бэтгэх турар Минск-Мозовец куоракка тиийбиттэрэ. Кухняга санга аһаары онгостон эрдэхтирэнэ, өстөөх артиллериятын уота өрө хабылла түспүтэ. Бастаан станцияга турар бронепоеһы үнтү тэптэрибиттэрэ, онтон боеприпастаах вагоннары таппыттар. Ыһы-хаһы, снаряд эстэр тыаһа биирдэ өрө холоруктана түспүтэ. Итиннэ элбэх саллаат өлбүтэ.

Кинилэр кэлбиттерин рациянан передатчик биллэрэ олодорун билбиттэрэ. Ол иһин немецтэр кинилэри Варшаваттан эскирэтэн ытылаабыттар эбит. Онон командование бу алдырхайы онгорбут үспүйөөн тыыннаахтыгы тутарга бирикээстээбитэ. Ол үспүйөөн, прибор көрдөрөрүнэн, тангара дыэтигэр баара биллибитэ. Онон отделение тангара дыэтин төгүрүйбүтэ. Үспүйөөн ытыалы-ытыалы түннүгүнэн ыстанан-куппута. Кинини ытар саамат этэ, тыыннаахтыгы тутар сорок турара. Таайым икки табаарыһын кытта утары саба сырсан истэбинэ, атага биирдэ уот аһыс гыммыта, хаана сүүрбүтэ. Ол да буоллар, эскирэтэрин тохтоппо-

тобо. Анараа киһи утарылаһарын тохтоппокко салгы ытыалы сырыттабына, буулдьата бүппүтэ. 2 киһини өлөрбүт этэ. Оттон Николай Андреевич полевой госпитальга сытан эмтэнэн тахсыбыта.

Сэрии бүппүтүн кэннэ демобилизацияланабыт диэн мунура суох үөрүү, дойдуга бараары бэлэмнэни буолбуттары кэннэ "Оһуобай дыаһалга диэри хаалларга" диэн бирикээс кэлбитэ. Онон кини чааһа аны Венгрияга тиийэн Тисса өрүс урукку муостатын оннугар цемент тирэхтээх санга муоста тутар буолбута. Ол муоста тутулан бүппүтүн кэннэ биирдэ таайым демобилизацияламмыта. Төрөөбүт Нурбатын буоругар 1947 снл олунньу 6 күнүгэр үктэммитэ. Онон дойдутун өстөөхтөртөн көмүскээн 5 снл буолан баран, ССРС арбаа кыраныысатын, Европаны тилийэ хааман, этэнгэ тыыннаах эргиллибитэ. Кини түөһүн Аба дойду Улуу сэритин II степеннээх орденна, "За оборону Кавказа", "За победу над Германией", "За взятие Берлина", "За освобождение Варшавы" бойобуой мэтээллэр киэргэтэллэрэ.

Сэрииттэн төннөн кэлэн бастаан уполминзага учуотчугунан, кэлин 1959 снлтан энкилэ суох лесхозка лесниктээн пенсияга тахсыбыта. Кини үлэтигэр эбээһинэһин олус чизинэйдик толороро. Оччотообута ойуур баһаарын лесхозтар бэйэлэрин күүстэринэн умуруораллара. Техника, трактор ингин көрдөөһүнэ барыта лесхоз кыһалыта буолара. Онон сайын ыһыктанан, хастыы эмит хонук ойуур баһаарын умуруорууга элбэхтик барара. Саас, күһүн анамбыт дэлээнэтин ыраастыра. Көһүлэ суох ойууру алдытар дыону кытта кытаанахтык киирсэрэ.

Бэс туораабын, отон сэбирдэбин хомуйууга былаан бэриллэрэ. Дыэ кэргэн барыта остуол тула олорон туораах тэбиирэ обо саас биир умнулубат өйдөбүлэ.

Николай Андреевич тустаах үлэтин таһынан общественной үлэһэн эмиэ утумнаахтык дыарыктанара. Ол курдук, 3 созывка бөһүлөк советын депутата, но-руодунай хонтуруол хамыһыһыта чилиэнэ, оскуолага төрөппүт кэмтитэтин бэрэссэдэтэлэ этэ.

1957 сыллааха Куочайга аагар балааранга үлэти кэлбит наһаа сэмэй Зоя кыһы көрсөн олохторун холбообуттара уонна

таайым олохтон барыар диэри 30 снл дыллоохтук олорубуттара. Бэйэ бэйэни толору өйдөһүү, убаастаһы, харыстаһы - бу барыта кинилэр хардарыта сыһыаннарыгар күннэтэ көстөрө. Кинилэр иэйиллэрэ наһаа дыринг, таптала күүстээх этэ. Зоя Ивановна хаһаайка быһытынан, бука, тэнгнээбэ ағыах буолуо. Кини тарбаһын талаана, сатабыла - бу барыта айылбаттан бэриллибит этэ. Ол курдук кини сатаабатара суофа. Зоя Ивановна тыыл бэтэрээнэ, билигин да сиэннэрин көрсөр туһа киһи.

Оболоро үөрэхтээх, итиллилээх киһи буола улааталларыгар кэргэнниилэр бастакы сорок туруорбуттара. Төрөппүттэрин кыһамныыларынан оболор үчүгэйдик үөрэммиттэрэ. Ону биир дыэ кэргэнтэн Вика, Кеша, Андрей "Орленок", "Артек" лаабырдарга сыннааммыттар да туоһулуур. Таайым оболоро билигин бары олохторун суолун булбут дыон. Ыал улахан Виктория Николаевна провизор, Нурбатаағы аптека сэбиэдиссэин солбуяаччы. Иннокентий үп-бюджет кэтэбилигэр федеральной сулуспа территориальной Управлениятын салайааччытын көмөлөһөөччүтэ. Иван Уус Майа дыаһалтыгар отдел начальнига, Андрей Нурбатаағы РЭС үлэһитэ.

Лесхозка Буслаевтар дыэ кэргэнинэн үлээбиттэрэ. Таайым кэргэнэ Зоя Ивановналын лесхозтан бочоттоах сыннааланга тахсыбыттар. Уоллара Виктор Николаевич Маар СПТУ-тун бүтэриэбиттэн лесхозка суоппардыр. Лесхозка Буслаевтар династияларын үһүс көлүнэтэ, Николай Андреевич сиэнэ Станислав Викторович салгыыр.

Таайым барахсан сэриигэ уот, буулдьа, өлүү-сүтүү ортогунан снлдыбыт. Хайдах ити буурбаттан тыыннаах ордон кэлбитэй диэн билигин сөбө эрэ саныы-гын... Бука, оболорун, сиэннэрин кэнэбэскитэ тартаба. Онон таайым Буслаев Николай Андреевич ити курдук Ийэ дойдутун 5 снл түөһүнэн көмүскээн, хаанын то-бон, Украинаны, Беларуссияны, Польшаны, Берлины босхоло-пута, Эльбага тиийбитэ.

Биэрбит саллаат андабарын, киниэхэ сүктэриллибит буйун ытык иһин чизэстээхтик толор-бута.

Галина РОЖИНА, Дьокуускай куорат.

Дьоммут сырдык ааттарын умнуохпут суофа

Мин афам Токусаров Петр Дмитриевич 1901 сыллааха тоғус оболоох ыалга үһүс оболон төрөбүтэ. Сэри сафаланын иннинэ "Куйбышев" диэн колхоска Сүлэ нэһилигэр икки ыал буолан

дыккаахтаһан олорубуттар. Бултаан, балыктаан, сүөһү итэн ныир-бааччы олодохторуна сэри буолбут. Түөрт бииргэ төрөбүт бырааттыылар Бөөтүккэ, Байбал, Ыстаппаан, Миитэрэй, утуусубуу сэриигэ ыгырыллан барбыттар. Бэһис бырааттара Лэппириэн үлэ фронтугар Тиксиигэ ыгырыллыбыт. Афам, Байбал, Ыстаппаан сэрииттэн этэнгэ эргиллэн кэлбиттэр. Кыра бырааттара Миитэрэй сурафа суох сүппүт диэн буолбут. Убайым Моисей Данилович өр көрдөөн өлбүтүн булан ылбыта. Кини 1942 с. кулун тутар 8 күнүгэр өлбүт. Ленинградский уобалас Кириинскэй оройуонугар Ларионов дэриэбинэбэ көмүллэ сытар эбит.

Ийэм Токусарова Христина Михайловна афам сэриигэ барарыгар 3 оболоох, эһэбин кытта хаалбыт. Тыылга таһаарылаах үлэтинэн Улуу Кыайыны уһансыбыттаран биирдэстэрэ. Сэри бириэмэтигэр араас үлэни барытын дыахталлар толорбуттар: сүөһү көрүүтэ, от тизэйэһинэ, мас мастааһына, бурдук хомуйаһына

уо.д.а. үлэлэр. Киэхэ өттүгэр сэриигэ барыттарга үтүлүк, кэтинчэ тигэн ытыаллара. Эһэм, Токууна обонньор уонна абафам Дайыла баар буоланнар аччыктааһыны улаханлык билбэтэхтэр. Лэппириэн сэрии бүтээгин кэннэ эмиэ дойдутугар эргиллэн кэлбит.

Афам туһунан тугу билэрбинэн кыратык ахтан ааһыам.

Афам уоттаах сэриигэ киирэн иһэн улаханлык бааһыран госпитальга сыппыт. Госпитальтан тахан баран тимир суол батальонун стрелковой полкатыгар стрелогунан снлдыбыт. Ленинградский блокадага кытыыны ылбыт. Кэлин ууһун билэһнэр, муоста тутуутугар снлдыбыт. Нууччалы билбэтин да иһин кинини биригдээр курдук илдьэ снлдыбыттар. Муоста эрэ онгоһулуннабына таанкалар наадалаах сирдэригэр барар эбиттэр. Ол иһин бумба да түстэбинэ бары кини үрдүгэр саба түһэн өлбөтүн диэн кинини харыстыыллара. 1945 снлга диэри саа-саадах тутан Аба дойдутун көмүскээбит. Берлингэ баран истэбинэ сэрии бүтэ диэн 1945 с. от

ыйыгар дыэтигэр төннүбүт.

Кэлэн баран холкуоска, сопхуоска үтүө суобастаахтык тутууга, араас үлэлэргэ үлээбитэ. 1993 сыллааха кулун тутар 2 күнүгэр өлбүтэ.

Афам нафараадалара:

1. Аба дойду сэриитин I истиэпэннээх уордыана.
2. 6 устуука "1941-1945 сс. үлэбэ килбэһин иһин" мэтээл.
3. Знак "Отличный дорожник".

Ийэбинээн Токусарова Христина Михайловна 57 снл бииргэ олорубуттара. Афам 7 оболоох, 21 сиэннээх, 32 хос сиэннээх, 19 хос-хос сиэннээх.

Афам олобун билигин оболоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ салгыыллар. Онон Кыайыны күнэ биһиэхэ үөрүүлээх бырааһыннык, дьоммут сырдык ааттарын санаан, ахтыһан аһар күммүт.

Улуу Кыайыны 70 сыллаах бырааһынныгынын үрдүк таһымнаахтык көрсөбүтүн.

ЕГОРТИНА Петровна Андреева.

Умнубаппыт! Ытыктыбыт! Сүгүрүйэбит!